Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي فرقې

مؤلف

الحاج پروفیسور دکتور قاضی حفیظ الله ښاد جبارخیل

www.melitahrik.com
0777 400 116

۱۳۹۳ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

www.melita...om
0777 400 116

لړلیک

۱	سریزه	۲۰	حروریه
۲	د اسلامي ۷۳ فرقو لنډه معرفي	۲۱	فارقیه
۱	جبریه	۲۲	منکریه
۲	قدریه	۲۳	شبطانیه
۳	سوفسطانیه	۲۴	معتزلیه
۴	وجودیه	۲۵	کیسانیه
۵	معطلیه	۲۲	وهمیه
۲	سابعه	۲۷	مبکریه
۷	علی العرشیه	۲۸	راوندیه
۸	حلولیه	۲۹	مشبهه
۹	فشاریه	۳۰	جهمیه
۱۰	مهملیه	۳۱	زنادقیه
۱۱	مرجئه	۳۲	مترفیه
۱۲	حبیبیه	۳۳	ملاحده
۱۳	خوفیه	۳۴	منجمیه
۱۴	سارقیه	۳۵	وضعیه
۱۵	ثنویه	۳۲	فلاسفیه
۱۲	اتحادیه	۳۷	کرامیه
۱۷	تناسخیه	۳۸	خازمیه
۱۸	متصلیه	۳۹	اباضیه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	منفصلیه	۴۰	لوزیه
۴۱	اخشبیه	۵۸	حکمیه
۴۲	تغلبیه	۵۹	لاعنیه
۴۳	قاسطیه	۶۰	رجعیه
۴۴	تکوینیه	۶۱	متربصه
۴۵	متوسمه	۶۲	قبریه
۴۶	محروقیه	۶۳	اقفیه
۴۷	بوستانیه	۶۴	حشویه
۴۸	مفروعیه	۶۵	فانیه
۴۹	نجاریه	۶۶	اثریه
۵۰	خارجیه	۶۷	مولهیه
۵۱	شیعیه	۶۸	مبدلیه
۵۲	رافضیه	۶۹	کنزیه
۵۳	امامیه	۷۰	صوفیه
۵۴	ناوسیه	۷۱	دهریه
۵۵	امیریه	۷۲	شمراخیه
۵۶	اسماعیلیه	۷۳	سنیة
۵۷	جلامره		

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم: اسلامي فرقې
لیکوال: دوکتور پروفیسور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل
خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه
د خپرندوی پرله پسې نومره: (۱۰)
پښتی ډیزاین: فیاض حمید
کمپوز: ظفر اقبال
چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
چاپ وار: لومړی
چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com 0777 400 110

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلې، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وټبیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (اسلامي فرقې) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پروفیسور ډاکټر قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

الحمد لله والصلوة والسلام علی رسول الله الذی قال : "ستفرق امتی ثلاثة و سبعین فرقةً احدیها الناجیه" [1] یعني لوی څښتن لره ستاینه ده او په رسول الله صلی الله علیه وسلم دې درود او سلام وي هغه چې فرمایلي یې دي : زما امت به درې اویا فرقې شي یوه به یې ناجیه وي، د دغه مطلب د وضاحت لپاره چې د اسلام د درې اویا ملتونو د پېژندلو په لټه کې شوم دې برخه کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي له هغو څخه مې د (هفتاد و سه ملت) په نوم کتاب خوښ شو چې اتمې هجري پېړۍ کې لیکل شوې او د پاریس ملي کتابتون کې کوم تن پورې تعلق لري او په ۸۸۷ هجري کال په اهتمام او تصحیح د دکتور محمد جواد

---

[1]. دا حدیث مکمل په دې ډول دی : "لیاتین علی امتی ما اتی علی بنی اسرائیل حذوالنعل بالنعل حتی ان کان منهم اتی امة علی نیة لکان فی امتی من یصنع ذلک، و ان بنی اسرائیل تفرقت علی اثنتین و سبعین ملة و تفترق امتی علی ثلاثة و سبعین ملة کلهم فی النار الاملة واحدة، ما انا علیه و اصحابی (جامع الصغیر سیوطی ج ۲ ص ۳۸۲، یعني زما په امت به هغه څه راشي، چې په بني اسرائیلو راغلي و په برابرۍ د څپلۍ له څپلۍ سره حتی که څوک چېرې ښکاره میندې سره راتګ وکړي زما په امت کې به هم هرومرو څوک همداسې وکړي، او بېشکه بني اسرائیل دوه اویا ملته دي او زما امت به درې اویا ملته شي. ټول به په اور کې وي مګر یو ملت کوم، چې زه او زما اصحاب په هغه یو (سیوطي د جامع الصغیر په ۲ جلد ۳۸۲ مخکې راوړی دی) او ما دلته له (هفتاد و سه ملت) کتاب څنې رانقل کړ چې دوکتور محمد جواد مشکور د پوهنتون استاد په اهتمام او تصحح رسیدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکور استاد د پوهنتون رسیدلې ده.[1] نوم او لیکوال یې معلوم نه دیخو له متن یې معلومیږي، چې د جلال الدین بلخي له ژوندانه وروسته په تبریز کې د اتمې پېړۍ له علماوو چا لیکلې ده. لیکوال یې ځان اهل سنت او جماعت بللی او هاند یې کړی دی، چې کومې فرقې ته د کفر نسبت ونه کړي، د دغې نسخې د لیکلو سبک صوفیانه دی، آیات او احادیث په کې راغلي دي له هغو ځرګندیږي، چې لیکوال یې صوفي او خطیب دی او د هرې فرقې عقاید یې چې بیان کړي له هغو داسې ښکاري، چې د دې قلمي نسخې مؤلف د عقایدو له کلامي کتابو لیکلي دي او د نورو کلامي کتابو په خبر یې تالیف کړی دی، دې کتاب کې د اسلامي درې اویا فرقو نومونه داسې راغلي دي.[2]

۱_ جبریه	۲_ قدریه	۳_ سوفسطائیه
۴_ وجودیه	۵_ معطلیه	۶_ سابقیه
۷_ علی العرشیه	۸_ حلولیه	
۹_ فثاریه	۱۰_ مهملیه	
۱۱_ مرجئه	۱۲_ حبیبیه	
۱۳_ خوفیه	۱۴_ سارقیه	
۱۵_ ثنویه	۱۶_ اتحادیه	
۱۷_ تناسخیه	۱۸_ متصلیه	

---

[1]_ دا نسخه د حسن بن شمس الحسیني الاسترابادی کاتب په لاس د تبریز په دارالسلطنه کې لیکل شوې ده. فعلاً د پارس ملي کتابتون کې په ۲۸ شماره له نورو فارسي نسخو سره ده.

[2]_ هفتاد و سه ملت کتابت شده ۸۸۷ سال هجری به اهتمام و تصحیح دکتور محمد جواد مشکور استاد پوهنتون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹_ منفصلیه
۲۰_ حدودیه
۲۱_ فارقیه
۲۲_ منکریه
۲۳_ شیطانیه
۲۴_ معتزلیه
۲۵_ کیسانیه
۲۶_ وهمیه
۲۷_ بکریه
۲۸_ راوندیه
۲۹_ مشبهه
۳۰_ جهمیه
۳۱_ زنادقیه
۳۲_ مترفیه
۳۳_ ملاحده
۳۴_ منجمیه
۳۵_ وضعیه
۳۶_ فلاسفه
۳۷_ کرامیه
۳۸_ خازمیه
۳۹_ اباضیه
۴۰_ نوریه یا لوزیه
۴۱_ خشبیه
۴۲_ تغلبیه
۴۳_ قاسطیه
۴۴_ تکوینیه
۴۵_ متوسمه
۴۶_ محروقیه
۴۷_ بوستانیه
۴۸_ مفروعیه
۴۹_ نجاریه
۵۰_ خارجیه
۵۱_ شیعه
۵۲_ رافضیه
۵۳_ امامیه
۵۴_ ناوسیه
۵۵_ امیریه
۵۶_ اسمعیلیه
۵۷_ جلامده
۵۸_ حکمیه
۵۹_ لاعنیه
۶۰_ رجعیه
۶۱_ متربصه
۶۲_ قبریه

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۳_ واقفیه
۶۴_ حشویه
۶۵_ فانیه
۶۶_ اثریه
۶۷_ مولهیه
۶۸_ مبدلیه
۶۹_ کنزیه
۷۰_ صوفیه
۷۱_ دهریه
۷۲_ شمراخیه
۷۳_ سنیه

د اسلامي درې اویا فرقو شمېر او نومونه مو چې د کلامي نورو کتابونو سر سره ورکړ یو بل سره تطابق نه لري. ځینو کې په یوه نوم او نورو کې په بل نوم وي. ځینو کې یې شمېر په یوه اندازه او نورو کې په بله اندازه وي خو په (هفتاد و سه ملت) نومي ذکر شوي کتاب کې چې راغلي زما خوښ شوی. له هغه مې په خپل سبک د جلا کتاب په حیث په خپل عبارت پښتو ژبه کې په لاندې ډول راوړل چې د هرې فرقې شمېر، نوم، د تسمیې وجه، عقیده او دلیل یې او د اهل سنت او جماعت عقیده او دلیل یې د جلا جلا ورکو عنوانونو په شکل په کې راوړی. الله تعالی دې مونږ ته او زمونږ مور او پلار او نورو مسلمانانو ته پرې مغفرت نصیب او دارینو کې ثوابونه پرې راپېرزو او رابانديې ولوروي او توفیق راکړي چې په صحیح ډول له حقیقت سره موافق یې په تصنیف او تالیف توفیق راکړي. دا دی چې د هرې فرقې لنډه یادونه په لاندې ډول وړاندې کوم.

په درناوي

الحاج پروفیسور دکتور قاضي حفیظ الله بناد جبارخېل

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي (درې اويا)
فرقو معرفي

۱ـ جبريه :

د نوم وجه :

دوی ته د دې لپاره جبريه وايي چې وايي : افعال د بندګانو په جبر دي او انسان ته په خپلو افعالو اراده او قدرت نشته دی، او درې ډلې لري : حميه، نجاريه، ضراريه چې اولې دوه يې وروسته راځي او ضراريه يې د ضرار بن عمر پيروان دي. دوی وايي : خدای تعالی قادر او عادل دی په دې معنا چې جاهل او عاجز نه دی او وايي : خدای تعالی غير له خپله ده څخه بل څوک نه پېژني او وايي : خدای تعالی په شپږم حس ليدل کيدلای شي، د امامت مسئله کې وايي چې د امامت مقام ته د رسيدلو صلاحيت غير قريشي کسان لري نو که د امامت مقام ته يو قريشي او بل نبطي داوطلب شي بايد نبطي انتخاب کړو ځکه چې قدرت يې کم دی.[1] نو جبريه وايي چې بنده هيڅ قدرت نه لري.

عقيده :

جبريه عقيده لري، چې انسان په خپلو حرکاتو او سکناتو کې هيڅ اختيار نه لري، د انسانانو حرکات او سکنات په قضا او قدر پورې اړه لري نه په ارادې او اختيار پورې، بندګان قول لري نه فعل، نه خير لري

۱ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شر، نه طاعت لري نه معصيت ځکه چې انسان حول او قوة نه لري الله تعالی حول او قوة ورکوي.[۱]

د جبريه دليل: (لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم) يعني د يوه کار او عمل له اجرا کيدلو انصراف او ګرځيدل نه شته او نه د هغه په اجرا کولو قوت او توفيق شته مګر په الله تعالی دا دواړه کيږي.[۲] دوی وايي: الله تعالی په يو ځيز (د مخه تر وقوع د هغه ځيز) علم ورباندې نه لري.[۳]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت د انسان د فعل په برخه کې داسې عقيده لري، چې: هر څه د الله تعالی په ارادې او مشيت پورې اړه لري لکن په دې ترڅ کې بندګانو ته هم يو څه اختيار شته دی. لکه د (آس) حرکت چې سواري والا، لاندې هم د ده په اختيار کې ده او هم بې اختياره ده، که انسان ته دومره اختيار نه وي نو د شرع او امر او نواهي عبث تلقي کيږي.

د اهل سنت او جماعت دليل:

"افحسبتم انما خلقناکم عبثا"[۴] يعني آيا ګمان کوئ چې په تحقيق سره ما تاسې عبس پيدا کړي يئ؟ دا انکاري استفهام دی يعني عبث نه

---

[۱]ـ همدغه ذکر شوی مرجع ص ۱۷.

[۲]ـ لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظيم دواء من تسعة و تسعين داء ايسرها الهم (جامع الصغير سيوطی ج ۲/ص/۲۴۳)

[۳]ـ جبريه وايي: علم د خدای تعالی حادث دی نه په محل کې او وايي: خدای تعالی په هغو صفاتو نه متصف کيږي په کومو چې نور متصف کيږي. لکه علم او قدرت او جبريه وايي چې جنت او دوزخ هم فنا کيږي. (مواقف ج ۳ ص ۲۹۴)

[۴]ـ المؤمنون / ۱۱۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يئ پيدا شوي، داسې د عبادت لپاره پيدا شوي يئ.

۲ـ قدريه :

د نوم وجه :

قدريه فرقې ته د دې لپاره قدريه وايي چې دوی وايي د خدای تعالی تقدير په کفر او گناهو کې نه شته. [۱]

عقيده :

قدريه فرقه عقيده لري، چې هر څه مونږ کوو په خلاف د جبريه وو چې هغوی هر څه له خدای تعالی گڼي. قدريه وايي : د اختيار سررشته زمونږ په لاس ده، طاعت، معصيت، خير او شر د بندگانو فعل دی نه په قضا ده او نه په قدر او نه د بل چا په غوښتنه، د خدای تعالی خواست اراده او مشيت زمونږ په کار باندې کار نه لري، که نه نو ولې انسان په خپل عمل نيول کيږي. [۲]

دليل يې :

کل نفس بما کسبت رهينة. [۳]

حاصل يې دا دی، چې جبريه وايي هر څه دی کوي او قدريه وايي هر څه مونږ کوو، قدريه د خدای د قدرت قدرونه پېژاند په ځان غره شول او جبريه د هغه په حکمت پوه نه شول. د ده له عدل غافل شول، د جبريه وو

---

[۱] ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[۲] ـ ذکر شوې مرجع ص ۱۸.

[۳] ـ المدثر / ۴۱ ژباړه : هر چا چې څه کړي وي په هغه نيول کيږي حاصل دا دی، چې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقصد دا دی، چې رسول الله سره منازعه وکړي او د قدريه وو مقصد دا دی، چې په لا اله الا الله تمسک وکړي. [۱]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت عقيده لري، چې وايي : مونږ نه جبريه يو او نه قدريه، بلکې ميانه حاله يو يعنې د افعالو صورت له بندګانو دی.

دليل : يو خو دا ، چې د قدريه وو په ذم کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم روايت شوی دی، چې :

"القدريه مجوس هذه الامة" يعني قدريه د اسلامي امت مجوس دي.

اوعلي کرم الله وجهه ويلي دي : "لا خير و لا تفويض" يعنې نه هر څه دی کوي، چې په جبر سزا د اعمالو ورکوي او نه يې هر څه د انسان په اختيار کړي دي او نه يې هر څه ورته سپارلي دي، بلکې لکه د مخه مو چې وويل : د خير او شر اندازه کوونکی دی دی، خو خدای تعالی په کفر رضا نه دی او صورت د افعالو له بندګانو دی.

۳ـ سوفسطائيه :

د نوم وجه :

سوفسطائيان د پنځمې ق م پېړۍ اواخرو کې يونان کې پيدا شول. څرنګه، چې دوی د غلبې لپاره په خپل مقابل باندې هرې وسيلې نه کار اخيست او مباحثه به يې کوله نو (سفسطايي) نوم دې ته علم شو، چې د دوی طريقه او شبوه سفسطه ونومول شوه. [۲]

[۱] ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[۲] ـ فروغي شرح حکمت چې اروپا کې چاپ شوی ۱۷ مخ له (هفتاد و سه ملت) څخه ص ۱۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقیده :

سوفسطانیان عقیده لري، چې هیڅ شی وجود نه لري، خپل ځانونه او نور هر څه خیالات ګڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دغه د سوفسطائیانو عقیده ردوي.

دلیل : اهل سنت او جماعت وایي که په سوفسطائیانو اوبه او ډوډۍ بند کړو او دوی له تندې او ولږې چغې ووهي بیا ورته ووایو : غم مه کوئ دا ټول خوب او خیال دی هغه وخت به د اشیاوو په حقیقت اعتراف وکړي.

۴ـ وجودیه :

د نوم وجه :

دوی ته ځکه وجودیه وایي، چې هر څه د خدای تعالی په واجب الوجود کې بولي.

عقیده :

وجودیه عقیده لري، چې په وجود کې بې له الله تعالی او بې د ده له افعالو بل څه نشته هر څه چې دي هغه دی دی.

دلیل : الحق "الحق محسوس و الخلق مغفول، هو الاول والاخر و الظاهر و الباطن" [۱]

۱ـ یعني : حق محسوس دی او خلق غافله دی، دی (الله) اول دی او آخر دی، ظاهر دی او باطن دی هر څه چې دی دی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي خدای تعالی لطیف دی په دنیا کې په ظاهري او باطني حواسو نه احساسیږي. هغه قادر دی هر څه د ده بندګان دي. [۱]

۵_ معطلیه :

د نوم سبب :

معطلیه ته ځکه معطلیه وايي، چې دوی خدای تعالی معطل بولي (العیاذ بالله) وايي هیڅ شی پیدا کوونکي ته اړتیا نه لري ټول ځیزونه په خپله پیدا شوي دي. [۲]

عقیده :

لکه چې د معطلیه د نوم د تسمیې په وجه کې ورته اشاره وشوه، دوی عقیده لري، چې عالم د مخلوقات همیشه په خپله موجود و او تل به موجود وي نه د کوم یوه صانع په توګه او نه د کوم حکیم په واسطه. [۳]

دلیل :

خوانده در ګوش او در و دیوار   لیس فی الدار غیرنا دیار [۴]

اهل سنت او جماعت :

---

[۱] _ اهل سنت او جماعت وايي : دا له حقیقت ډېره لرې خبره ده، چې رازق دي مرزوق وي او عابد دې معبود، ساجد دې مسجود وي او خدای تعالی مخلوقات په تېره پیریان او انسان د خپل عبادت لپاره پیدا کړي دي او هر څه د ده مخلوق او بندګان دي لکه چې فرمایلي يې دي : " إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَتِ وَالْأَرْضِ إِلاَّ آتِي الرَّحْمَنِ عَبْداً" مریم / ۹۴. یعني هر څه چې په ځمکه او آسمانو کې دي خدای تعالی ته رجوع کوي په بندګۍ سره.

[۲] _ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[۳] _ همدغه مرجع ص ۲۱.

[۴] _ همدغه مرجع ص ۲۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د معطليه وو عقيدې ته نه تسليم کېږو ځکه چې بې مدبره د يوه مملکت پيدا کيدل او بې صانع صنع منځ ته راتلل محال او ناممکن دي، بلکې د دې جهان او د هغه جهان پيدا کوونکی او د ټول عالم (مخلوق) خالق واحد او لا شريک الله تعالی دی ځکه چې بې له معمار د تعمير جوړول امکان نه لري. د الله تعالی شته والی د ده په ذات ده او د نورو هر شي هستي او شته والی په الله تعالی ده، صفات يې د چا صفاتو ته ورته نه دي. قديم دی، د الله تعالی وجود ترکيب نه لري، ژوندی، دايم، مقتدر، متکلم، ليدونکی، اوريدونکی دی، په دغو او ذاتي صفاتو متصف دی.[1]

معطليه فرقه د شيعه فرقې ضد ده. دوی وايي د مخلوق په صفاتو بايد خدای تعالی موصوف نه شي نو بايد ونه ويل شي، چې خدای تعالی شی دی يا موجود يا ژوندی يا قادر يا عالم يا سميع يا بصير يا په مثل دد ې دی، دوی وايي په قرآن بايد توقف وکړو ونه وايو چې مخلوق دی يا غير مخلوق.[2]

خو اهل سنت او جماعت لکه د مخه مو چې وويل د دوی دا عقايد ردوي وايي : الله تعالی شی دی نه لکه نور اشيا او د نورو ذکر شويو صفاتو لرونکی دی خو د ده صفات داسې نه دي لکه د مخلوق صفات، بلکې د ده صفات داسې دي، چې د ده له شان سره ښايي.[3]

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱..
[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.
[3]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_ سابقیه :

د نوم کېښودلو وجه :

سابقیه ځکه ورته وايي، چې دوی هر څه سابق (پخوانی) شوی بولي وايي هر څه شوي او لیکل شوي مقرر شوي دي. اوس هماغسې چې سابق مقرر شوی هماغسې کیږي.

عقیده :

لکه چې د تسمیې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه د سابقیه فرقه عقیده لري، چې انسانان دوه ډلې دي یوه شقي بله سعیده. نو شقي ته هیڅ نیک عمل ګټه نه رسوي او سعید ته هیڅ بد عمل زیان نه لري.[۱]

دلیل :

سابقیه دا قدسي حدیث سند نیسي : "هؤلاء فی الجنة و لا ابالی و هؤلاء فی النار و لا ابالی" یعني دا ډله په جنت کې ده زما پرې پروا نشته او دا ډله د دوزخ کې ده زما پرې پروا نشته ده.[۲]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د جنت نعمتونه د صالحانو د عمل په ثواب کې ورکول کیږي او د دوزخ عذابونه د کفارو او بدکارانو د اعمالو په سزا کې ورکول کیږي.

دلیل :

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.
[۲]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي : "و حور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جزاءً بما کانوا یعملون" [۱] یعنې حور عین چې د جوړو شویو ملغلرو په څېر دی ثواب د هغو عملو د دوی دی، چې کړي یې دي او فرمایلي یې دي : "جزاءً وفاقا" [۲] یعنې موافقه له اعمالو سره یې سزا ده، چې ځنځیرونه او کړی، زولنې کفارو ته د دوی د بدو عملو له امله مقرر دي. [۳]

۷ـ علی العرشیه :

نومولو وجه :

علی العرشیه ته د دې لپاره علی العرشیه وایي، چې دوی خدای تعالی ته په عرش مقرر بولي بل ځای کې یې نه بولي.

عقیده :

علی العرشیه عقیده لري، چې د خدای تعالی قرارګاه عرش دی بل ځای نه دی، له هغه ځای هر څه ویني او د هر شي په حال حاضر او قادر دی.

دلیل :

د دوی دلیل دا مبارک آیت دی "الرحمن علی العرش استوی" [۴] یعنې رحمن په عرش تکیه کړې ده، دوی وایي له همدې امله خلق په دعا کې د عرش په لوري دعا کوي. [۵]

اهل سنت او جماعت :

---

[۱] الفاطر / ۱۱.
[۲] ـ الواقعه / ۲۲-۲۳.
[۳] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.
[۴] ـ طه / ۴.
[۵] . درې اویا ملت ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: عرش د خدای تعالی عامه بارگاه ده، چې د خلقو د حاجتو قبله ده، ځکه یې وفرمایل: "الرحمن علی العرش استوی" او داسې یې ونه ویل: "الله علی العرش الستوی، که نه د ځمکې او اسمانو یوه طبقه او د ټولو مخلوقاتو ذره ذره د خدای تعالی له نظره لېرې نه دی.[1]

دلیل:

د خدای تعالی شته والی له عالم سره داسې دی لکه د روح له بدن سره نو هغسې چې روح د قالب په هره برخه احاطه ولري د خدای تعالی مقدس ذات ټولو ذراتو او د عالم په اجزاوو محیط دی.[2]

۸_ حلولیه:

د تسیمې وجه:

حلول د دوه جسمو اتحاد ته وايي لکه اوبه چې ګلاب کې حلول وکړي. که یوه ته اشاره وشي (اوبو ګلاب ته) هغه اشاره بل ته هم وي[3] او دې فرقې ته د دې لپاره حلولیه وايي، چې صوفیان وهم کوي، چې دوی ته حلول یا اتحاد حاصل شوی دی. د دې فرقې لومړني مدعیان روافض وو.[4]

عقیده:

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

[3]_ تعریفات جرجانی.

[4]_ فخر الدین رازي اعتقادات فرق المسلمین ص ۷۳ (هفتاد و سه ملت ص ۲۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلولیه عقیده لري، چې زړه له جنایتو پاک او خدای تعالی سره علاقه ونیسي فراخه شي، خدای تعالی په کې نزول وکړي، چې د خدای تعالی قدرتونه تري ښکاریږي لکه معجزې او کرامات، چې له هغه بنده ثرګندیږي لکه سیند په امسا څېرول، دمړي ژوندي کول، سپوږمۍ په اشاره دوه نیمه کول او کرامات لکه په اوبو روانیدل، په لږ وخت کې اوږده فاصله وهل او داسې نور، دغه ټولې معناګانې له هغه ځایه صادریږي، چې خدای تعالی په کې نزول لري.[1]

دلیل :

و لیس فیجبتی الا الله و انا الحق[2] یعنې په جبه (زړه) کې مې غیر له الله بل څه نه شته او زه حق یم.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي د انسان زړه حد او نهایت لري او خدای تعالی بې حده او بې نهایته دی په زړه کې نه ځائیږي.

دلیل :

نو که لمر د طشت په اوبو کې ولیدل شي هیڅ عاقل به ونه وايي چې لمر له څلورم فلک طشت ته راکښوتی دی نو حلول او انتقال الله تعالی ته

---

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2] ـ په دې قول د بایزید بسطامي هغه قول ته اشاره ده، چې په تذکرة الاولیا د شیخ عطار طبع تهران ج ۱ ص ۱۲۹ کې یې داسې ویلي دي : سبحاني ما اعظم الشاني، و لیس فی جبتی سوی الله و انا الحق یعنی ما لره پاکي ده زما شان څومره لوی دی. په زړه کې مې بې له الله تعالی بل څوک نشته او زه حق یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومه لاره نه لري او هغه ورنه پاک دی. تعالی عن ذلک علوا کبیراً
یعنې الله تعالی لوړ او منزه دی له دې څخه په لوړتیا سترې سره.[۱]

۹_ فثاریه :

د نوموړو وجه :

فثار د عبث او بیهوده معنا لري د (غُراب) غوندې تلفظ کیږي او عربي کلمه نه شمېرل کیږي، بلکې نورو ژبو کلمه ده اغلباً ښایي فارسي لفظ وي خرنګه چې د فثاریه و و عقیده هم بېهوده او عبث ده له دې امله په دغه نوم نومول شوی دی.[۲]

عقیده :

فثاریه فرقه عقیده لري چې : د ټولو پلار او مور ادم او حوا دي، ښځې او نر یو د بل خور او ورور دی، د دنیا مال یې د میراث په توګه ترمنځ شریک دی نر ته دوه برخې د ښځو ده یعنې نر دوه سهمه او ښځې یو سهم لري. "للذکر مثل حظ الانثیین" [۳] یعنی نر ته برخه د دوه ښځو ده.

دلیل :

د دوی دلیل د عقیدې عنوان لاندې پاس ذکر شو.

اهل سنت او جماعت :

---

[۱]_ هفتاد و سه فرقه ص ۲۲.
[۲]. منتهی الارب.
[۳]. النساء / ۱۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : پېړۍ واوښتې، مختلف نسلونه منځ ته راغلل، خدای تعالی انبیاء او رسولان ورته راولېږل، شریعتونه یې ورته راوړل، له ټولو شعبو او قبیلو یې د تقوی څښتنان غوره وګڼل.[1]

دليل :

"یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلنا کم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقکم"[2] یعنی ای خلکو هرو مرو موږ پیدا کړئ له نر او ښځې او ځانګې مو جوړ کړئ چې یو بل سره وپېژنئ بېشکه د ښه کرامت والا له تاسې ځنې د الله تعالی په نزد هغه ښه تقوا لرونکی ستاسو دی.

۱۰_ مهملیه :

د نوم وجه :

مهملیه عقیده لري، چې خدای تعالی غني دی د چا د ښو یا بدو ګټه او یا تاوان نه ورته رسیږي، هر څه چې غواړئ ویې کړئ او هر ډول چې غواړئ واوسئ.

دليل :

دا قول د خدای تعالی "یاایها الناس انتم الفقراءُ الی الله والله هو الغنی الحمید"[3] یعنې ای خلکو تاسې خدای تعالی ته فقیران یاستئ او الله تعالی هم دی غني او ستایل شوی دی.

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.
۲. الحجرات / ۱۳.
۳. الفاطر / ۱۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : سمه ده، چې اهل دنيا د خدای تعالی دربار ته فقيره ا و محتاجه ده ځکه چې ټول هغه ته عبادت کوي خو دا چې په عبادت يې گومارلي د ښو ثواب او بدو او نافرمانۍ عذاب مقرر دی.

نو معلومه ده، چې خلک د خپل سر څښتنان نه دي مکلفيت لري په اوامرو او نواهيو موظف دي.

دليل :

"وما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون" [1] يعني ما پېران او انسانان نه دي پيدا کړي مگر د عبادت لپاره مې پيدا کړي دي.

۱۱_ مرجئه :

د نوم وجه :

مرجئه په دې نوم ځکه ملقبه شوي ده، چې د خپل عمل د مرتبې په تاخير عقيده لري نو (مرجؤن) د (يؤخرونه) په معنا نيسي ځکه، چې : دوی عقيده لري له ايمان سره معصيت ضرر نه لري لکه کفر سره چې طاعت نفع نه لري. [2]

عقيده :

مرجئه عقيده لي، چې هر څوک ايمان لري گناه ورته زيان نه شي رسولای لکه چې کفر ته هيڅ نيک عمل گټه نه شي رسولای. [3]

دليل :

---

[1]. الذاريات / ۵۶.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.
[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی وايي ايمان ته ګناه زيان نه رسوي.

اهل سنت او جماعت وايي :

مسلمان د خدای تعالی په اطاعت موظف او مکلف امر او نهي ته يې تسليم دی. [۱]

دليل :

دليل يې دا قول د خدای تعالی دی : "واعبد ربک حتی ياتيک اليقين" [۲] يعنې خدای تعالی ته عبادت وکړه څو دې يقين راشي، څو چې روح دې په تن کې وي طاعت او عبادت لازم دی.

۱۲ _ حبيبيه :

د نوم وجه :

دې فرقې ته ځکه حبيبيه وايي، چې عقيده کې يې داسې دي : څوک چې خپل محبت خدای تعالی سره محکم کړي خپل نفس ورته په عبادت کې منتها درجې ته ورسېږي امر او نهي ورنه رفع کيږي ځکه چې حبيب اذيت او ضرر خپل خبيب (دوست) ته نه رسوي. [۳]

لکه چې په دې نوم د تسميې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه، حبيبيه فرقه عقيده لري، چې : څوک د خدای تعالی په مينه مست شي عبادت ورته ساقط شي.

دليل :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

۲. الحجر / ۹۹.

۳. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قدسي حديث شريف کې راغلي دي : لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته کنت له سمعاً و بصراً و لساناً و يداً فبى يسمع و بى يبصر و بى ينطق و بى يبطش فسقط عنه العبادة و الارکان. [۱]
يعني بنده تل ما ته په نوافلو رانږدې کيږي څو چې پر ما ګران شي نو کله چې پر ما ګران شي زه د ده غوږونه، سترګې، ژبه او لاس شم نو په ما اوري او پر ماويني او پر ما خبرې کوي او په ما رانيول کوي نو تکليف ورنه رفع (پورته) شي او اعمال ترې ساقط شي. [۲]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : خداى تعالى سره د محبت نښه دا ده، چې د خداى تعالى د رسول متابعت وشي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : "قل ان کنتم تحبون الله فاتبعوني يحببکم الله" [۳]
يعني ووايه اى محمده دوى ته، چې : که غواړئ، چې خداى تعالى درباندې ګران شي نو زما تابعداري وکړئ تاسې به په خداى تعالى ګران شي. [۴]

۱۳ _ خوفيه :

په دې نوم د نومولو وجه :

---

۱. دا حيث به (الاتحاف السنيه فى الاحاديث القدسيه) کتاب ۱۸ مخ کې راغلي چې د محمد المدني تاليف دی او په ۱۳۵۸ حيدرآباد کې چاپ شوی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۲۷).
۲. هفتاد و سه ملت ۲۸ مخ.
۳. ال عمران / ۲۹.
۴. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې فرقې ته ځکه خوفيه وايي، چې : خوف د وېرې او ډار معنا لري د دوی په عقيده کې داسې دي، چې حبيب له حبيب خوف نه لري او پوره تفصيل به يې لاندې د (عقيده) عنوان لاندې راشي، له دې کبله ورته خوفيه فرقه وايي.

عقيده :

خوفيه فرقه عقيده لري، چې : څوک مومن وي هغه ته خوف نه وي ځکه چې دی حبيب (دوست) دی او دوست له دوست خوف (وېره) نه لري او له عادل پاچا هم د دوستانو وېره نه وي نو هر چا باندې، چې خدای تعالی ګران وي له هغه وپرېدل به يې له نادانۍ کم نه وي، ولې؟ دوست له دوست وو پرېږي؟ [1]

دليل :

و ليس الخوف من الحائز الامر العادل [2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د دين بنياد په وېره او اميد کېښودل شوی دی، چې د خوف او رجا ترمنځ به د دوه وزرو ترمنځ مرغه په څېر وي، چې دواړه وزرونه هوا کې برابر وړي. [3]

دليل :

الخوف من الله تعالى نصف العبادة يعني له خدای تعالی وېره نيم عبادت دی او الله تعالی فرمايلي دي : "و يامن مكر الله الا القوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ٢٨.

[2]. ال عمران / ٢٩.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ٢٨.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

الکافرون" همدارنګه يې فرمايلي دي : "افامنوا مکر الله فلا يامن مکر الله الا القوم الخاسرون" [1] يعنې د خدای تعالی له مکر څوک ځان په امن نه ګڼي مګر کافران، او هم يې فرمايلي دي : آيا د خدای تعالی له مکر په امن دي نو د الله له مکر څوک نه په امن کيږي مګر هغه قوم، چې زيان کاران وي.

۱۴_ سارقيه :

د نوم د تسميې لامل :

سارقيه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې د دوی عقيدې سره برابري لري او د دوی عقيده داسې ده، چې څوک د مثال په ډول لس روپۍ غلا کړي يا يې په ظلم له چا واخلي او يوه روپۍ ترې خيرات کړي. هغه د ټولو روپيو کفاره شي نو د (سارقيه) نوم چې له سرقې اخستل شوی دی او سرقه غلا ته وايي او د غلا شوي مال په برخه کې په پوره ډول عقيده لري؛ ځکه ورته دغه د (سارقيه) لقب ورکړ شوی دی.

عقيده :

پاس مو اشاره ورته وکړه، چې سارقيه طائفه عقيده لري، چې : څوک لس درهمه غلا کړي بيا له هغې يو درهم صدقه کړي نو د دغو ټولو کفاره کيږي.

دليل :

---

[1]. الاعراف / ۹۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قول د خدای تعالی "من جاء بالحسنة فله عشر امثالها" [1] يعني ځوک چې يوه نيکي وکړي هغه ته په مثل د هغو لس چنده ثواب دی نو ځرنګه چې له لسو درهمو د يوه درهم صدقه نيکي ده او يوه نيکي په لسو شمېر ده ځکه د لسو غلا شويو روپيو د يوې روپۍ صدقه د ټولو لسو درهمو کفاره کيږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : حرام مال په صدقه کې نه عوض کيږي او په هيڅ ډول حرام نه قبليږي.

دليل :

نبي عليه السلام فرمايلي دي : "ان الله طيب لا يقبل الا الطيب" [2] يعني الله تعالى هرومرو طيب (پاک) دی، نه قبلوي مګر پاک ځيز.

۱۵ـ ثنويه :

په دې نوم د نومولو وجه :

ثنويه ځکه په دې نوم ملقبه شوې ده، چې : دوی دوو ازليينو اصحاب (ځېښتنان) دي چې هغه دوه ځيزونه نور او ظلمت دی ځکه چې دوی نور او ظلمت دواړه قديم بولي.

عقيده :

---

[1]. الانعام / ۱۲۱

[2]. ان الله تعالى طيب يحب الطيب، نظيف يحب النظافة، كريم يحب الكرم جواد يحب الجود فنظفوا افتينكم و لا تشبهوا باليهود (سيوطي جامع الصفير ج ص ۲۳۵) (هفتاد و سه ملت ص ۲۹).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثنویه عقیده لري، چې نیکي او طاعت کول له خدای تعالی څخه دي، بدي او معصیت له شیطان او یا زمونږ له نفس څخه دي.

دلیل :

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی : "ما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سیئة فمن نفسک" [1] یعني کوم ښه چې درته رسیږي هغه له الله تعالی دي او څه بدي چې درته رسیږي هغه ستا له نفس څخه دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : قدر د خیر او شر له الله تعالی څخه دي، یعني نیکي او بدي له ده څخه دي، طاعت او معصیت د ده په تقدیر کې دي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "قل لن یاتینا الا ما کتب الله لنا" [2] یعني ووایه : پر مونږ نه راځي مګر هغه چې الله تعالی مونږ ته لیکلي وي، نو خیر او شر کفر او اسلام، هدایت او ضلالت ټول له الله ذوالجلال دي، نو کفر او کافري د شیطان د وسوسو له امله وي او شیطان په هغه کار الله تعالی حواله کړی وي لکه چې فرمایلي یې دي : "انا ارسلنا الشیاطین علی الکافرین تؤزهم ازاً" [3] یعني مونږ شیطانان کفارو ته لیږلي دي.

---

[1]. النساء / ۸۱.
[2]. التوبه / ۵۱.
[3]. مریم / ۸۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲_ اتحادیه :

د نوم وجه :

د دې لپاره چې د (اتحادیه) فرقه د ډېر زهد او تقوی لـه کبلـه د خدای او بنده یو کېدلو عقیده لري ځکه ورته اتحادیه وایي.

عقیده :

اتحادیه فرقه عقیده لري، چې د انسان روح د معرفت پـه نور منور او صـفا شي، خدایي او بندګي له منځه لاړه شي، خدای او بنده دواړه یو شي.

دلیل :

اتحادیه په دې معنا ، چې هغه شهود د هغه مطلق واحد حق وجود دی، چې د کل پـه ډول موجـود دی نـو ټـول پـه ده پـورې متحد کېږي. لـه دې حیث چې ټول شیزونـه پـه خپـل نفس کې متعـدد او پـه ده پـورې موجـود دی نـه لـه دې حیث چې : د ده خاص وجـود دی او دا شیزونـه ورپـورې متحد دي ځکه چې دا ډول اتحاد محال دی.[1]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : کـه اوسپنه اور کې واچول شي کـه هر څو سوړوالی او توروالی ترې لاړ شي سوزیدل او ویلي کیدل پـه کې راشي بیا هم وسپنه یو شیز دی او اور بل شیز دی. اتحادیې ترمنځ نه راځي، یا یې اتحاد ترمنځ منع وي یا یې یو له منځه لاړ شي او بل یې وي او یا یې دواړه لـه منځه لاړ شي. لـه اتحاد یې دریم شیز منځ تـه راشي. پـه هر صورت بنفسه متعدد او یو د بل وجود پورې شته والي تـه د اتحاد نوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلا حیثیت لري.[۱]

۱۷_ تناسخیه :

د نوم وجه:

په یوه بدن پورې د روح تعلق نیولو ته وایي، چې د روح او جسد ترمنځ د ذاتي تعشق او تعلقاتو له مخې څرنګه، چې تناسخ وروسته له مفارقت په بل بدن کې بې له کومې فاصلې صورت نیسي او د تناسخیه فرقې په عقیده کې دغه صورت وجود لري، چې مخې ته به راشي له دې کبله ورته تناسخیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

تناسخیه فرقه عقیده لري، چې د مړي روح د ده په مناسب حال صورت کې ننوځي که نیک وي نو روح یې په جمال او حسن کمال لرونکي صورت پورې تعلق نیسي، چې خوشحاله او خلکو کې عزیز وي، د دوی په نزد همدا جنت دی او که څوک عاصي او بدکار وي روح یې په بد ، قبیح او مکروه صورت کې ننوځي، په دنیا کې به ذلیل، خوار، بدبخت او نامراد وي او د دې طائفې په مذهب همدا دوزخ لرونکی وي سا یې په همدا ډول ښاروي کې ځای نیسي او که نیک خویه او فرښته صفته وي نو روح یې په بل داسې صورت کې ننوځي، چې ښکلی په مراد رسیدلی وي څو د خپل عمل مکافات وګوري او همدارنګه د باچا، یا نورو معتبرو خلکو تنعم او راحت او ارام ژوند ، چې لیدل کیږي، دا د دوی د هغه عمل مکافات دی، چې د مخه تر دې یې په کوم

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدن کې رياضت او مجاهدت کړی وي او ښه بندګي يې کړې وي.

دليل :

د تناسخه فرقې دليل دا قول د خدای تعالی دی : "و ما من دابة فی الارض و طائر يطير بجناحيه الا امم امثالکم" [1]

او دا حديث شريف : قال النبی عليه السلام : "يحشر الناس علی القردة و الخنازير" [2] يعنې خلک د شاديانو او د خنزيرانو په څېره محشوريږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا مذهب باطل دی کوم اصل نه لري که نه د هر چا به په ياد و ، چې د مخه تر دې يې روح په کوم ډول صورت کې و ، څه يې کول، بل دا ، چې خدای تعالی قادر دی، چې هر صورت پيدا کوي هغه ته نوی روح ورکړي، څه حاجت دی، چې روحونه په قالبو کې ننباسي.

د اهل سنت او جماعت د تناسخيه فرقې د پورتنيو عقايدو توجيه داسې شوې ده، چې د صورت تبديلي به د قيامت په ورځ وي.

دليل :

د اهل سنت او جماعت دليل دا قول د خدای تعالی دی : "يوم تبلی السرائر فماله من قوة و لا ناصر" [3] يعنې په هغه ورځ، چې پټ څيزونه څرګند شي نو هيڅ قوه او ناصر به ورته نه وي او په دنيا کې نسخ،

---

[1]. الانعام / ۳۸ يعنې کوم خوزيدونکی او په دواړو وزرو الوتونکي نشته مګر د تاسو په شان ملتونه دي.

[2]. رک : wensinck, t, ۱۱, p ۸۲.

[3]. الطارق / ۹، ۱۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسخ، رسخ او فسخ نشته ده. [۱]

۱۸_ متصلیه :

د نوم وجه :

متصلیه فرقه ځکه په دې نوم نومول شوې ده، چې دوی د خدای تعالی او د عالم (مخلوقاتو) د اتصال عقیده لري.

عقیده :

متصلیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی له عالم سره داسې متصل دی لکه اوبه چې ونې سره په ولیو، پاڼو، خاښو او نورو برخو کې متصلې وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دا عقیده ردوي وايي داسې عقیده جواز نه لري ځکه چې دا ډول وصف مخلوقاتو کې وي او الله تعالی ترې منزه دی. [۲]

www.melitahrik.com 0777 400 116

---

[۱]. فلاسفه وايي نسخ څلور ډوله ده : نسخ، مسخ، رسخ او فسخ.
۱_ نسخ : په اجسامو، انسانانو کې وي.
۲_ مسخ : په څارویو، بوده وو، مرغانو او ساکښو کې وي.
۳_ فسخ : د ځمکې او اوبو په خزنده وو، حشراتو کې وي. لکه : مار، لړم، کشف، چنګاښ او نور.
۴_ رسخ : د ونو او نباتاتو په ډولونو کې وي.
دوی وايي : انسان په دې څلور ډولو د خپلو درجو او مراتبو په اندازه مسخ کړی او همېشه له یوه جسد بل جسد ته ګرځي، دوی وايي رییس د دې قوم انبیاء او رسولان دي او وايي : عالم ګرځېدونکی د ورکوونکی دی، غیر له دنیا بل سرای نشته، حشر او نشر او قیامت و حساب او جنت ټول محال بولي. (هفتاد و سه ملت ص/ ۳۲).

[۲]. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹_ منفصلیه :

د نوم وجه:

دا فرقه په خلاف د متصلیه خدای تعالی له عالم منفصل ګڼي ځکه ورته منفصلیه وايي او دا لقب ورته کېښودل شوی دی.

عقیده :

منفصلیه طائفه عقیده لري، چې خدای تعالی عالم (مخلوق) سره متصل نه دیله ټولو موجوداتو مبرا او منفصل دی په هیڅ ډول اتصال ورسره نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : خدای تعالی لـه عـالم سره نه متصل دی او نه منفصل او نه دننه په عالم کې دی او نه د باندې له عـالم دی او د مرۍ له غتو رګو نږدې دی.[۱]

۲۰_ حدودیه :

د نوم وجه:

دا نوم د دوی له عقیدې سره موافق ورباندې کېښودل شوی دی، چې عقیده یې لاندې مخې ته راځي ورته وګورئ.

عقیده :

حدودیه فرقه عقیده لري،چې د وحې لـه انقطاع وروسته موږ هیڅا ته کافر یا مومن نه شو ویلی که څه هم زاهد ، عابد ، قـایم اللیـل او صـائم النهار وي.

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل :

ځرنګه، چې د وحي دروازه بنده ده هیڅا ته هم د چا خبر نشته دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : حکم په ظاهر الحال کیږي.

دلیل :

حدیث شریف دی : "نحن نحکم بالظاهر والله یتولی السرائر" [۱] یعنې مونږ په ظاهر حکم کوو او د پټو سرائرو څښتن الله تعالی دی. د مؤمن نښې دا دی، چې په وعده وفا کوي، رښتیا وایي، امانت کې خیانت نه کوي، دا مطالب د حدیث شریف مضمون دی، چې اتفاق ورباندې شوی دی او داسې پېل کیږي (المؤمن، من انجاز وعده ...) مومن هغه دی، چې په وعده وفا کوي...

۲۱_ فارقیه :

د نوم وجه :

فارقیه طائفه ایمان او علم یو بل نه جلا ګڼي ځکه ورته فارقیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

فارقیه وایي : علم غیر له ایمان او ایمان غیر له علم دی د دوی په نزد کېدای شي چې یو څوک ایمان ولري او علم ونه لري یا څوک علم ولري او ایمان ونه لري ځکه چې په لاندې ذکر شوي مبارک ایت کې معطوف علیه (مالکتاب)غیر له عطف (ولا ایمان) ګڼي.

---

[۱]. تبصرة العوام ص ۱۳۸، احیاء العلوم غزالی ج ص ۱۵۱ (هفتاد و سه ملت ص ۳۲)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليل :

د دې فرقې دليل دا دی، چې الله تعالی فرمايلي دي : "ما كنت تدری ما الكتاب ولا الايمان" [1] د دوی په نزد كېدای شي يو څوك علم ولري او ايمان ونه لري يا ايمان ولري او علم ونه لري ځكه چې دوی په پاسني مبارک آيت كې يې له (كتاب) (علم) مراد كړی او د (ماالكتاب ولا الايمان) جمله كې معطوف غير له معطوف عليه گڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په ذكر شوي ايت كې عطف د بعضې دی په كل باندې چې ايمان بعضې دی له كتاب ځني نو هر چېرته چې علم وي په يقين سره ايمان هم ورسره وي خو دا چې لازم نه دي، چې وجود د بعضې سره وجود د كل دې هم وي له دې امله لازم نه دی، چې ايمان لرونكی دې علم هم ولري، او ذكر شوی ايت كې د ايمان افراد چې پسې له كتاب ذكر شوي دي هغه د ايمان د فضيلت لپاره دی. لكه دې ايت كې (من كان عدواً لله و ملئكته و رسله وجبريل و ميكال) د جبريل او ميكائيل جلاوالی له ملائكو د ايمان د فضيلت لپاره دی.

۲۲ _ منكريه :

د نوم وجه:

دغه فرقه له شفاعت منكره ده ځكه ورته منكريه وايي، بنايي د دې طايفې نوم (ميليه) وي چې قيامت كې له شفاعت مكنر دی وايي :

---

[1]. الشوری / ۵۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفاعت (میل) دې او میل په قیامت کې نه وي.[1]

عقیده :

منکریه وايي : د قیامت په ورځ به شفاعت نه وي ځکه چې گنهگار مستحق د سزا دی که خدای تعالی د چا شفاعت ورته قبول کړي جور او میل ثابتیږي او دا معنی خدای تعالی ته روانه ده.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : شفاعت حق دی او د هغه چا شفاعت کیږي، چې په هغه کې یې رضا وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "ولا یشفعون الا لمن ارتضی"[2] یعنې شفاعت نه کوي مگر د هغه چا چې د شفاعت رضا یې ورته شوی وي.

۲۳_ شیطانیه

د نوم وجه :

شیطانیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی.

دلیل :

شیطانیه ډله د خپلې عقیدې دلیل داسې وړاندې کوي : خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی ځکه چې که ووایو چې خدای تعالی شیطان پیدا کړی دی نو لازمیږي، چې خدای تعالی په کفر د کافرانو او معصیت د گناه گارانو راضي دی. (العیاذ بالله) حال دا چې : خدای

---

[1]. الفرق المفترقه ص ۹۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۳).

[2]. الانبیاء / ۲۸-۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعالی د چا په کفر راضي نه دی لکه چې فرمایلي یې دي :
"ولا یرضی لعباده الکفر" [1] یعنې خدای تعالی د خپلو بندګانو په کفر راضي نه دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د شیطانیه وو دا عقیده، چې خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی موجه نه ده؛ ځکه چې له یوې خوا که ذکر شوی ایت داسې توجیه شي چې : شیطان په خپله وجود نه لري بې مسمی او بې معمی په خبر لفظ دی لکه چې د سیمرغ نوم شته او د ده نښنه هم نه شته او په دې سړی کفر ته ووځي ځکه چې خدای تعالی په قرآن کریم کې ډېر ځلی شیطان یاد کړی، چې داسې یې وویل او داسې یې وکړل نو انکار ورنه کفر دی. له بلې خوا که داسې توجیه شي چې : شیطان موجود دی او په خپله منځته راغلی، خدای تعالی نه دی پیدا کړی نو لازمیږي چې خدای تعالی دې په خپله پادشاهۍ او وحدانیت کې شریک کړي او دا هم کفر دی او ګمراهي او احمقي او جهالت دی.

۲۴ـ معتزلیه

د نوم وجه:

معزلیه د واصل بن عطا البصري پیروان دي، دی لومړی د عبدالله بن محمد الحنفیه شاګرد و ځکه ورته (حنفیه) هم وایي، د دې لپاره چې د عبدالملک بن مروان په وخت کې یې حسن بصري نه هم تحصیل کاوه. یوه ورځ څوک حسن بصري ته ورغی ورته یې وویل : یوه ډله خوارج د

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبایرو مرتکب کافر بولي او بله ډله مرجئه کبیره گناه د ایمان مبطله نه بولي د چا خبره صحیح ده؟ واصل د مخه تر هغه چې حسن خبره وکړي د پوښتنې کوونکي په ځواب کې وویل: زه د کبیره گناه مرتکب ته مطلق مؤمن نه وایم او مطلق کافر یې هم نه گڼم. دی د کفر او ایمان ترمنځه دی فاسق دی او جیگ شو د درس له مجلس ووت د مسجد ستنې ته یې شا ولگوله څه یې چې د هغه سړي په ځواب کې ویلي و په هغې خبرې ودرید. حسن وویل: اعتزل عنا واصل یعني واصل له مونږ گوښه شو. له هغه وخته د معتزلیه نوم دوی ته پاتې شو نو د واصل پیروانو ته معتزلیه وایي.[1] دوی چې د بنده افعال ورته نسبتوي او ځانو ته یې د (اصحاب عدل و التوحید) لقب ورکړی دی.[2]

عقیده:

معتزلیه عقیده لري چې خیر د خدای تعالی تقدیر باندې وي او شر یې په تقدیر سره نه وي ځکه که شر د ده په تقدیر وي نو بنده څه ملامتي لري، چې په عذاب اخته کیږي؟ نو که عذاب ورکولی شي ظلم او بې عدالتي به وي. حال دا چې خدای تعالی له ظلم او بې عدالتۍ پاک دی. دوی په وجوب اصلح او نفي د صفاتو د قدم په نفي قول کوي، قدم خاص د خدای تعالی وصف بولي د نورو صفاتو قدم یې نفي کوي، کلام یې مخلوق او محدث گڼي، وایي دی په آخرت کې هم نه لیدل کیږي، حسن او قبح عقلي بولي او په خدای تعالی خپلو افعالو کې د حکمت او مصلحت رعایت، مطیع او تائب ته ثواب او کبیره گناه

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

[2]_ هفتاد و سه فرقه ص ۱۰۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکو ته عذاب واجب ګڼي.[1]

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : و ما ربک بظلام للعبيد.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي خدای تعالی ته جائز دي چې په خپل ملک کې هر ډول تصرف کوي او د مالک تصرف په خپل ملک کې ظلم نه ګڼل کيږي، ځمکه آسمانونه او څه چې په کې دي ټول د خدای تعالی په ملکيت کې دي هيڅوک ورسره شرکت په کې نه لري.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : په ځمکه او آسمانونو کې هر څه د الله تعالی دي څه چې په نفسو کې پټوي يا يې څرګندوي الله تعالی به په هغو ورسره حساب وکړي.

۲۵ـ کيسانيه

د نوم وجه:

دوی په کيسانيه ځکه ملقب شوي دي، چې دوی د (کيسان) ملګري دي او کيسان د علي رضي الله عنه غلام و چې له محمد بن الحنيفه بن علي بن ابي طالب يې علوم زده کړي و دوی څلور ډلې دي : مختاريه، هاشميه، بيانيه، رزاميه.[3]

۱ـ سرح مواقف ص ۲۵۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۴)

۲ـ فصلت / ۴۶. يعني خدای تعالی په بندګانو ظلم کوونکی نه دی.

۳ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۱۳ – مختاريه : د مختار بن ابو عبيد ثقفي پيروان دي چې د مخه تر هغه د عبدالله بن زبير پيروان و پس له هغه شيعې او کيساني شول، د محمد بن حنفيه

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقیده :

کیسانیه عقیده لري، چې وایي : نه پوهیږو دا افعال اقوال زمونږ دي که له خدای تعالی دي او نه پوهیږو چې عاقبت د بندګانو ثواب دی که عذاب؟

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : اقوال او افعال انسان کوي او خالق یې الله تعالی دی.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((والله خلقکم و ماتعلمون))[1] یعنې الله تعالی

امامت ته یې دعوت کاو، د حسین رض قاتلانو او د هغو له ملګرو یې کربلا کې غچ واخیست او اکثره یې ووژل اخر ته په خپله د مصعب بن زبیر په لاس ووژل شو. هاشمیه : د ابو هاشم محمد بن الحنفیه اتباع دي، چې شام کې تېر شوی دی او د محمد بن علي عبدالله بن عباس فرقه یې خپل جانشین کړی دی. رزامیه : د رزام بن رزم اتباع دي، چې ویل یې امامت له علي رضي الله عنه محمد بن حنفیه ته ورسید او له هغه یې زوی ابو هاشم ته او له هغه علي بن عبدالله بن عباس ته په وصیت د ابو هاشم رسیدلی دی. اوس له علي د هغه زوی محمد ته او پس له زوی یې ابراهیم ملقب په امام ته رسیدلی او امام شوی دی، چې ابو مسلم خراساني خلق ده ته دعوتول، دغه فرقه پس له ابراهیم، ابو مسلم امام ګڼي او وایي چې د خدای روح په ده کې حلول کړی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴). بیانیه : د بیان بن سمعان اتباع دي. ده دعوی کړې وه چې امامت له ابوهاشم ده ته پاتې دی، دی په تشبیه، تناسخ او حلول قایل و، ویل یې الهي جزء د علي رضي الله عنه په جسد کې حلول کړی دی، چې په دغه قوت په غیب عالم او د خیبر دروازې په وېستلو موفق شو. بیا یې دعوی کړې ده چې هغه الهي جزء په خپله ده (بیان) کې هم حلول کړی دی او د الوهیت مقام ته رسیدلی دی. د دغو خبرو په سر بالاخره خالد بن عبدالله بن یزید القسری بیان ووژه. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴).

[1]_ الصافات / ۹۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې پيدا کړي يې او پيدا کړي يې دي عملونه ستاسو.

۲۲_ وهميه

د نوم وجه:

وهميات هغه کاذبې قضايا دي چې په غير محسوسو امورو کې په هغو وهم حکم کوي لکه حکم پردی چې له عالم ما وراء لا يتناهي قضا ده او له دې جوړ شوي قياس ته سفسطه وايي.[۱] له دې کبله دوی ته وهميه وايي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

عقيده :

د وهميه وو عقيده ده، چې: د انسانانو اقوال او افعال عارضي دي، ذات او بقا نه لري، نو گفتار او کردار يې وهم دی او وهم حساب او کتاب نه لري او د ثواب او عقاب تصور په وهم جهل دی.

دليل :

کوم دليل يې په نظر رانه غی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: له حساب او کتاب انکار کفر دی.

دليل :

خدای تعالی فرمايلي دي: ((و اما من اوتی کتابه بيمينه يحاسب حسابا يسيراً))[۲] يعني او هر چا ته چې عملنامه يې په ښي لاس ورکړ

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۵.

[۲]_ الانشقاق / ۷،۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي اسانه حساب به ورسره وشي، نو په دې ايت چې حساب او کتاب ثابت دی ځکه يې انکار کفر دی.

۲۷_ بکريه

د نوم وجه:

ځرنگه چې د بکريه فکر د بکر بن اخت عبدالواحد بن زيد (زياد) اتباع دي، چې د جبريه له فرقو وو ځکه ورته بکريه وايي.[1]

عقيده :

بکريه فرقه عقيده لري، چې: څوک زيات علم وکړي په تدريسي څېړنو او مطالعه بوخت وي، د علم د حصول لپاره نو د عبادت تکليف وربانديې نشته او د خپل ضرورت په اندازه د خلکو په مال کې شريک دي، هر څوک چې منع کوي ظالم دي ځکه چې علماء خپل عمر د شرعي علومو په زده کولو کې تېر کړي دی او د نبوت ميراث يې ترلاسه کړی دی. که د مال په حاصلولو کې يې عمر تېر کړی وای. ټول جهان به جهل نيولی وای او شرعي علوم به له منځه تللي وای او نړۍ به کفر نيولې وه نو علماوو چې محمدي دين اقامه کړی د دوی کفاف په امت لازم او واجب دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د هر چا چې علم زياد شي بايد لا ډېر عبادت او رياضت وکړي، ځکه چې علم د وېرې او تواضع سبب دی.

دليل :

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي : ((انما یخشی الله من عباده العلماء)) [1] یعني همدا خبره ده چې له خدای تعالی علما ویرېږي، دا فرقه په دې تلاوت شوي ایت کې (الله) په رفع او (علماء) په نصب وایي او (یخشی) د تعظیم په معنی اخلي.

۲۸ـ راوندیه

راوندیه فرقه د (هفتاد و سه ملت) کتاب ص ۳۲ کې د ملحد معتزلی ابن الراوندي پیروان بلل ځکه ورته (راوندیه) ویل کیږي.

عقاید :

راوندیه فرقه عقیده لري، چې په ټولو آسماني کتابو او صحیفو عمل کول حق دی، باید ونه وایو چې منسوخ دی.

دلیل :

دلیل یې دا دی، چې : دوی وایي نسخ د ندامت نښه ده، لکه چې خدای تعالی حکم کړی وي بیا پرې پښېمانه شوی وي او منسوخ کړی یې وي یا دا چې یو ځلې یې حکم کړی وي بیا پوه شوی وي، چې هغه کې مصلحت نشته او منسوخ کړی یې وي نو په دې ټولو ډولو معنا کول او توجیه کول نه ښایي نو ثابته ده، چې ټول آسماني کتابونه او صحیفې د خدای تعالی کلام دی او حکم یې پرځای دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د خدای تعالی احکام د بنده ګانو د مصالحو تابع دی، پخواني کتابونه پخوانیو امتو ته او د محمد صلی

---

[1] ـ الفاطر / ۲۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله علیه وسلم امت مصلحت د قرآن په حکمونو کې اراده شوی دی لکه شپه چې راشي تیاره شي. سپوږمۍ، ستوری (زهره، مشتري، عطارد) او نور هر یو ستوری جلا جلا ښکلا او خصوصیات او حکمونه لري خو لمر چې پرې راوخېژي ورځ شي د هر ستوري دولت سرته ورسېږي او د لمر دولت پیل شي دا رنګه هر رسول په خپل وخت کې د آسمان د ستوري په څېر و خو چې د محمد صلی الله علیه وسلم د رسالت لمر راوخوت د ټولو پخوانیو شرایعو په ځای چې قرآن مجید نازل شو او په پخوانیو شرایعو یې شمولیت درلود له دې امله پخواني آسماني کتابونه او صحیفې یې منسوخ کړې او له هغې غوره، بې تحریفه احکام قرآن کریم کې راغلل.

دلیل :

خدای تعالی په قرآن کریم کې فرمایلي دي (وما ننسخ من آیة او ننسها نات بخیر منها او مثلها)[1] یعنې هغه آیت له ایاتو چې منسوخوو او یا یې هېروو تر هغه غوره یا په مثل د هغه راوړو.

۲۹_ مشبهه

د نوم وجه :

دې فرقې ته د دې لپاره مشبهه وایي چې دوی الله تعالی مخلوقاتو سره تشبیه کوي ځینې د دې فرقې شیعه وو کې غلاة مشبه دي لکه سبئیه، بیانیه و مغیریه چې په تجسیم، حرکه، انتقال او اجسامو کې په حلول

---

[1]. البقره / ۱۰۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قایل دي. (شرح مواقف ص ۲۹۴) [۱]

عقیده :

مشبهه عقیده لري، چې خدای تعالی د انسان غوندې شکلي بڼه لري، د عرش په قبله ناست دی، او د عرش ملکې له عرش ګرد چاپېره ورته صف په صف ولاړې دي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ان الله تعالی خلق ادم علی صورته. (سیوطي جامع الصغیر، ج۱ ، ص **۵۳۲**) [۲] یعنې خدای تعالی ادم په خپله بڼه پیدا کړی دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د مشبه عقیده سمه او ټیک نه ده او دلایل یې ردوي.

دلیل :

د اهل سنت او جماعت دلایل داسې دي چې وایي په ذکر شوي حدیث کې د (صورت) ضمیر ادم ته راجع دی معنی یې داسې کیږي چې : ادم یې د ادم په صورت پیدا کړ نه د بل څیز په صورت، د دې لپاره چې مخکې د ادم له پیدا ینبت د ادم په شکل څوک نه وو او نه یې د مثل او مشابه تصور کیده. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر)) د ده په مثل یو شی هم نشته او همدی بڼه

---

[۱]. هفتاد و سه ملت / ص ۳۸.

[۲]. همدا مرجع ص ۳۹ داسې هم روایت شوی دی : خلق الله ادم علی صورته و طوله ستون ذراعاً الخ (سیوطي جامع الصغیر ج۱ ص۵۳۲)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوریدونکی او لیدونکی دی.

۳۰_ جهمیه

د نوم وجه:

جهمیه په دې نوم د دې لپاره نومول شوی دی، چې دوی د جهم بن صفوان پیروان دي چې په ۱۲۸هـ کې نصر بن سیار له سردارانو ځنې د سلم بن احوزمازنی د خراسان فرمانفرما په لاس ووژل شو. (اک، تاریخ مذاهب اسلام ص ۲۱۲)[1]

عقیده:

دوی عقیده لري چې: څه شي ته د بني ادم وهم رسیږي او فهم یې چې د هر څه ادراک کوي هغه مخلوق وي او خدای تعالی په وهم کې نه راځي نو هر څوک چې د خدای تعالی د پېژندنې په برخه کې وایي چې ما ته معرفت د الله حاصل دی د جهمیه وو په نزد کافر دی.

دلیل:

د دوی دلیل دا حدیث شریف دی: ... کل الناس فی ذات الله حمقی)[2]
یعنې ټول بني آدم د خدای تعالی د ذات په پېژندنه کې احمق او ناپوه دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. هفتاد و سه ملت، ص ۳۹.

[2]. الفرقان / ۴۷، الم تر الی ربک کیف مدالظل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : مسلماً خدای تعالی په وهم، فهم او عقل کې نه راځي خو که بنده وغواړي چې هغه ومومي له انوارو يې يو نور په عقل وپېژني.

دليل :

((الله نور السموات والارض، والله لو لا ماهتدينا)) يعنې الله تعالی د ځمکې او اسمانو نور (رڼا) ده او که د الله تعالی هدايت نه وې مونږ به هدايت نه وای موندلای.

د جهميه وو د دليل رد :

که څوک ووايي چې هر څيز ته د انسان فهم ورسيږي هغه مخلوق وي نو هيڅ عاقل ته به دليل نه وي چې ذات د خدای تعالی ثابت کړي حال دا چې الله تعالی فرمايلي دي : ((الم تر کيف مد الظل)) [1] يعنې ودې نه ليده چې څرنګه يې سوری اوږد کړی دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

[1]. المؤمنون / ۱۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱_ زنادقیه

د نوم وجه:

په دې نوم ځکه نومول شوی دی، چې د زندقانو عقیده لري.

عقیده :

دوی عقیده لري چې دڅه شي ادراک چې نه کیږي هغه خدای نه دی او څوک چې په کې خبرې کوي هغه یې خپل خیالات دي.

دلیل :

دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د دې کلمو د باطن سر کفر ته رسیږي، خامخا زندیق په ظاهر مسلمان او په باطن کافر وي.

دلیل :

په هره زمانه کې یو شمیر بني ادم وي چې له کاهلۍ یې بې دیني خوښه کړې وي او له هر څه منکر وي، د قرامطه، زنادقه او بااختیانو خبره د صانع (خدای تعالی) په نفي کې سره یوه ده (بیان الادیان ص ۲۱) اک، الفرق المفترقه ص ۹۵) [۱]

۳۲_ مترفیه

د نوم وجه:

مترف په لغت کې په ناز او نعمت روزلي او پالل شوي ته وایي، دغه ډله هم چې ځانونه د خدای تعالی مېلمانه او د پالنې مستحق ګڼي ځکه

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته (مترفيه) وايي. عرب وايي : ترف : يعني په نعمتو او ارامۍ يې ژوند وکړ. (منتهي الارب) [1]

عقيده :

مترفيه عقيده لري چې : بني ادم دد نيا کور ته په دعوت کې مېلمانه دي، دنيا له شرق تر غرب پورې د خدای تعالی مېلمستون دی. د نعمتو دسترخوان يې پرې غوړولی دی او ټولو مخلوقاتو ته پرې روزي حواله شوې ده. روزي وربانديې خوري، لکه چې لوخ راغلي لوڅ ورنه ځي، ټول د خدای تعالی ميلمانه دي، نو دا لرې خبرې دي چې د نعمتو حساب يا عتاب وکړي.

دليل :

د مترفيه وو دليل دا حديث دی : ((الناس اضياف الله تعالی)) [2] يعنې بني ادم د خدای تعالی ميلمانه دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : څوک چې د خدای تعالی د نعمتو شکر او رعايت ونه کړي هرو مرو عتاب لاندې راځي. حلالو باندې حساب او حرامو باندې عذاب وي او په قيامت کې د نعمتو له خوندونو پوښتنه کيږي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : ((ثم لتسئلن يومئذٍ عن النعيم)) [3] يعنې بيا به

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

[3]. التکاثر / ۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قيامت کې هرو مرو د نعمتونو په هکله وپوښتيدل شئ.

۳۳_ ملاحده

د نوم وجه:

ملاحده لقب دی چې اسماعيليه وو ته مخالفانو ورکړی پوره تفصيل يې د جوينی جهان کشای تاريخ دريم جلد کې راغلی چې اصلاً ملاحده څوک دي او د الحاد مذهب له کوم ځای پيدا شو، په دې کتاب يې مرحوم قزويني تصحيح کړې ده. (الفرق الفترقه من ۱۰۰) [۱]

عقيده :

ملاحده وايي : انسان له نطفې او نطفه له وينې او وينه له حيواني او نباتي خوراکونو منځته راغلې ده او د حيوان اصل له نبات او د نبات اصل له خاورو، باد، اوبوا و اور دی، چې د انسان په وجود کې يې څلور طبع (يخني، گرمي، لوندوالی او وچوالی (خوشکي او تري) منځته راوړی دی او تر څو چې د دې طبايعو ترمنځ د مزاج اعتدال وي سلامتيا او ژوند باقي وي او کله چې فساد په کې پيدا شي هلاک او معدوم شي او د معدوم اعاده محال ده نو له قيامت، حشر او نشر، جنت او دوزخ انکار کوي (نعوذ بالله من ذلک).

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : طبايع او ارکان تدبير دي او ټول تقدير ته تسخير دي، د پنځو حواسو پيدا کوونکی خدای تعالی دی، د شپږو

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهتو جوړونکی خدای تعالی دی، اووه اسمانونه او اووه ځمکې یې پیدا کړې، ستوري او داسې نور عجایب یې ایجاد کړي دي، یوه ته یې داسې خطاب ونه کړ چې ((وصورکم فاحسن صورکم)) یعنې پیدا مې کړلئ نو ستاسې صورت مو ډېر ښه جوړ کړ، او ځانته یې دیوه موجود په پیدا کېدو داسې ثنا ونه ویله کومه چې د بني ادم په پیدا کېدلو یې داسې وویله: ((فتبارک الله احسن الخالقین)) [1] یعنې مبارک دی الله چې ښه د پیدا کوونکو دی.

حاصل دا چې ملاحده فرقه ځان (جسد) او روح یو ګڼي داسې چې د یوه له هلاک د هغه بل د هلاک تصور کوي. حال دا چې روح عین ژوندی دی روح ته مرګ نه وي، روح لکه مرغه او قالب (جسد) لکه قفس داسې دی یا روح لکه توره او قالب یې لکه تېکي داسې دی د تیکي او قفس له ماتېدو د تورې او مرغه څه باک دی که قالب د اوبو او خاورو کور خراب شي روح بل کور ته نقل کوي لکه چې په حدیث شریف کې راغلي :

((المؤمنون لا یموتون ولکن ینقلبون من دار الی دار)) [2] یعنې مؤمنان نه مري لکن له یوه کور بل کور ته اوړي، د ملاحده وو فرقه صورتویني او له معنی خبر نه دي، د زړه سترګې یې نه دي غړېدلې لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور)) [3] یعنې نو خبره دا ده چې سترګې یې ړندې نه دي لکن

---

[1]. المؤمن / ٦٢.

[2]. مفتاح کنو السنة ص ۴۸۸.

[3]. الحج / ۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونه يې چې سينو کې دي، نه ويني، دوى د بدن له فنا پسې د روح له بقا منکر دي، او حديث شريف کې راغلي دي ((و ليس الموت عدما حتى تظن انک اذا مت عدمت صفاتک ولکن يبقى الروح على ما کان عليه من العلم والجهل)) [1] يعني مرګ له منځه تلونکى نه دى ځوک چې مړ شي جسماني صفات يې عدم کيږي لکن روح باقي پاتې کيږي. په هغه ډول چې که عالم و، له علم سره، او که جاهل و، له جهل سره مصاحب وي او روح د عالم او جاهل نه مري او فنا نه لري، او بل حديث شريف کې راغلي دي: ((ارواح الشهداء فى حواصل الطيور خضرٍ ترد انهار الجنة و بالليل ياوى الى قناديل تحت العرش)) [2] يعني د شهداوو ارواح د شنو مرغانو په جوجورو کې وي د ورځې جنتو ته ځي او د شپې عرش لاندې قنديلونو ته ځي، او خداى تعالى فرمايلي دي: ((ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات بل احياء و لکن لا تشعرون)) [3] يعني ځوک چې د خداى تعالى په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ بلکې ژوندي دي خو تاسې پرې شعور نه لرئ. په دې مبارک ايت کې الله تعالى نهي فرمايلې ده چې ځوک د خداى په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ لکن دوى ژوندي دي خو تاسې پرې نه پوهيږئ.

۳۴_ منجميه

د نوم وجه: ځرنګه چې د منجميه عقيده په ستورو ډېره ده ځکه ورته

---

[1]. تخريج يې تراوسه نه دی شوی.

[2]. Wensinck. T۱۱, p,۴۰۱۳۱۸۵

[3]. البقره / ۱۴۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منجمیه وایي.[1]

عقیده :

منجمیه عقیده لري چې اووه ستوري پلارونه دي او ثلور عناصر (خاورې، باد، اوبه او اور) مورګاني دي، د دوی درې زامن دي (معادن، نبات او حیوانات) او د عالم هر څهٔ (باد، باران، یخني، ګرمي، فراخي، تنګي، فتنه، شور او شر، امن او امان، صحت او مرض، ژوند او مرګ له افلاک او ستورو صادرېږي، د صورتو د جوړولو او ورانولو، د اجتماع او افتراق نقاش او تمثال سوري دي. تثلیث[2]، تربیع[3]، تسدیس[4]، اوج[5]، حفیض او بروج چې ځیني خاکي دي او ځیني بادي، ځیني ابي (د اوبو) دي او ځیني اتشي (د اور) مذکر او مونث دي، او وایي: دغه افلاک او انجم طلسم دی پیدا کیږي او فنا کیږي، چې فنا شي بېرته نه راځي.

دلیل : دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د نجومیانو دغه نظر قاصر دی ځکه چې افلاک او ستوري طبایع او عناصر ټول خدای تعالی د (کن) په امر

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۳.

[2]. یو ستوری د بل ستوري ثلورم برج کې واقع کیدل چې د فلک ثلث دی تثلیث بولي. (همدا ذکر شوی مرجع ۴۳مخ)

[3]. په ثلورمې خانې د ستورو کتنه یو بل سره (ذکر شوې مرجع او مخ)

[4]. د بل ستوري په دویم برج کې د کوم یوه ستوري واقع کیدل.

[5]. اوج د حفیص ضد دی او هغه د ستوري لومړی درجې ته وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې په حرکت راوستي دي، ژرنده بې اوبو نه ګرځي، شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري د حق د امر منونکي او فرمان قبلوونکي دي لکه چې خدای تعالی فرمايلي دي: ((و سخرلکم الليل و النهار والشمس و القمر و النجوم مسخرات بامره))[1] يعني تاسو ته مې شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري په خپل امر مسخر کړي دي.

۳۵_ وضعيه

د نومولو وجه:

عقيده:

دوی رسولان او انبياء دنړۍ ډېر بزرګان، عاقلان او زښت زيات پوهان او حکميان بولي، وايي چې هغوی په خلکو د شفقت لپاره قوانين او قاعدې وضع کړې نوم پرې شريعت کېښود، او وېې ويل چې دا د خدای تعالی کلام دی ترڅو چې د خلکو په زړو کې موثر ځای ونيسي، مګر د ځمکې اوسيدونکي چېرته او اسمان چېرته چې دوی ته ترې پيغام راشي.

دليل:

ضعيه فرقه داسې دليل وړاندې کوي چې لمر اووه ځلې اووه زره فرسنګه په اووه زره فرسنګه کې دی او ځمکه د ژرندې له څو پلو د هغه په نسبت زياته نه ښکاري او همدارنګه د اسمان په ځنګ کې هم ځمکه مختصره او وړه ده، اوس بايد قياس شي چې ادميانو ته څه وزن دی چې له اسمان ورته حکم راشي، امر او نهي معقول نه راځي او فهم کې

---

[1]. النحل / ۱۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ځاییږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د سترګي غړى ډېر وړکي او حقير دي، انسان د قدر قيمت او راى له مخې دواړه جهانه دي، په قدسي حديث کې راغلي دي : ((قال الله تعالى خلقت العالم لكم و خلقتكم لاجلى))[1] يعني الله تعالى فرمايلي دي : عالم مې تاسو ته پيدا کړ او تاسې مې د ځان لپاره پيدا کړئ، بل دا چې : د قرآن مجيد فصاحت د عرپو بلغا ګونګيان کړل، د يوه سورت په يوه ايت يې ورسره معارضه وکړه ټولو د عجز سر د ناپوهۍ په ګريوان کې ښکته واچاو لکه چې فرمايلي يې دي : ((و ان كنتم فى ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة من مثله ...))[2] يعني که تاسې په هغه کتاب چې په خپل بنده مې نازل کړى شک کې ياستئ نو په مثل د هغه يو سورت راوړئ، او فرمايلي يې دي : ((فلياتوا بحديث مثله))[3] يعني نو راوړئ په مثل د هغه يو خبره، ټول له مقابلې پاتې شول او محمد صلى الله عليه وسلم په ټولو اديانو چې د عالم په اوو اقليمو کې وو غالب شو، ناچاره ځينې مسلمانان شول او ځينو عاجزۍ نه جزيه ومنله او مؤمنانو ته يې پناه وروړه. لکه چې الله تعالى فرمايلي دي: ((ليظهره على الدين كله و لو كره المشركون))[4] يعني چې په نورو ټولو اديانو ښرګند غالب شي که څه هم دا کار د

---

[1]. فتودات مکيه ج ۳ ص ۱۲۳.

[2]. البقره / ۲۱..

[3]. الطور/ ۳۴.

[4]. الصف / ۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرکانو بد ایسي، بل دا چې زیرک خلق قرآن کریم کې فکر کوي، د غیب خبرونه په کې زیاتویني لکه چې د روم له فتح مخکې دا سې زیری پیغمبر علیه السلام ته شوی (الم، غلبت الروم فی ادنی الارض)[1] همدارنګه نوح علیه السلام ته د مخه له طوفان وویل شول: (یا ارض ابلغی ماءکِ و یا سماء اقلعی)[2] او د ابراهیم علیه السلام په حق کې یې فرمایلي دي: ((یا نار کونی برداً و سلام علی ابراهیم))[3] یعنې ای اوره یخ او سوړ شه او ابراهیم سلامت وساته. همدارنګه له موسی علیه السلام سره د ونې خبرې کول لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العلمین))[4] یعنې له ونې موسی علیه السلام ته وویل شول: ای موسی بېشکه زه الله رب د عالمیانو یم، نو کوم حکیم له غیب دا ډول خبر ورکړی یا یې په دعا طوفان راوستی یا اور پرې ګلستان شوی دی، یا کوم حکیم سره ونې خبرې کړې دي یا یې په همسا وهلو له تیږې چینې راخوټولي لکه چې فرمایلي یې دي ((قلنا اضرب بعصاک الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا))[5] یعنې وویل مونږ (موسی ته) چې په امسا دې تیږه ووهه نو دولس چینې ترې جاري شوې. او کوم حکیم له ختې مرغه جوړ کړی دی لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((و اذا تخلق من الطین کهیئة الطیر)) یعنې یاد کړه هغه وخت چې

---

[1]. الروم / ۱، ۲.
[2]. هود / ۴۲.
[3]. الانبیاء / ۶۹.
[4]. القصص / ۳۰.
[5]. المائده / ۱۲۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله یې د مرغه هیئت له ختو جوړ کړ، او کوم حکیم مورزادي ړوند بینا کړي او یا یې مړی ژوندی کړی دی. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: «و تبرئ الاکمه والابرص و تحی الموتی باذن الله» یعنې د الله تعالی په اذن مورزادی ړوند او د برګي (فس) ناروغ جوړوي او مړی ژوندی کوي او کوم حکیم په اسمان کې سپوږمۍ دوه نیمه کړې ده لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: «اقتربت الساعة وانشق القمر»[1] یعنې د قیامت وخت او شپې رانږدې شوي او سپوږمۍ دوه نیمه شوه.

نو وضعیه فرقه د خپل قاصر عقل له مخې د رسالت او نبوت له درک محروم پاتې شوي دي، او د اولیاوو کرامات د سکینه له نزول څخه وي چې د کامل مؤمن په زړه کې وي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: «هوالذی انزل السکینة فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایماناً مع ایمانهم»[2] یعنی الله هغه ذات دی چې د مؤمنانو په زړو کې یې سکینه نازل کړې ده چې د دوی له ایمان سره ایمان زیات کړي.

۳۲_ فلاسفیه

د نوم وجه:

څرنګه چې د فلاسفه وو بحث د طبعي او الهي موجوداتو په برخه کې په منطقي پروګرامو کیږي او د اشیاوو په تحقیق کې عقل باندې اکتفا وي، او د فلاسفیه معنی (د حکمت محبت) ده چې (فیلا) په یوناني ژبه محب او (سوفا) د حکمت معنی لري نو فلسفه (حکمت دوستی) ته

[1]. القمر / ۱.

[2]. الفتح / ۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي او د دوي عقيده په عقل او حکمت متکي ده ځکه يې لقب (فلاسفيه) شوی دی.[1]

عقيده :

فلاسفيه فرقه عقيده لري، چې حشر د ارواحو کيږي نه د اجسادو.[2]

---

[1]. هغسې چې فلسفه (حکمت دوستی) ته وايي (فيلسوف) د حکمت خوښوونکی او مينه وال ته وايي، دوی خپلو اراو کې زيات اختلاف لري، دوی په قديم قانع دی او د نقص ټول صفتونه لکه تشبيه، تحييز، جهت او نور صفات ورنه نفي کوي خو وايي : له ده بې واسطې يوه موضوع صادريږي (لا يصدر من الواحد الا الواحد) يعني له يو يو صادريږي او بس او د هغه تاثير په مصنوعاتو د ايجاب له لارې دی نه د اختيار له طريقې.

[2]. فلاسفه وايي علم درې ډول دی، د څه شي والی علم، د څرنګه والي علم، د څو والي علم:

۱ـ د څه شي والی علم د اشياوو څه شی والی غواړي، الهي علم دی.

۲ـ د څرنګه والي علم د اشياوو څرنګه والی غواړي او طبعي علم ورته وايي.

۳ـ د څووالي علم د اشياوو څووالی غواړي چې د رياضي علم ورته وايي. نو د الهي علم موضوع مطلق وجود دی او د وجود د احوال بحث له حيثه د دي کوي چې هغه وجود دی، او د طبعي علم موضوع جسم او بحث په احوال د جسم کې دی او د رياضي علم موضوع، ابعاد او مقادير دی او بحث د کميت او څووالي په احوال کوي، او د يونان فلاسفه او حکما ځوک حاذق طبيبان دي او ځيني واثق منجمان دي.

سبعه حکما چې د حکمت ستني دي دا دي : تالس ملطي، انکساغورس، انکيمانس، انباد قليس، فيثا عورث، سقراط، افلاطون. ځينو دغه کسان هم ورسره حساب کړي دي : (بياس، پيتاکوس، کلثوبول، ميسون، خيلون) دوی اکثره (رواقيان) وو د دوی فلسفه د وحدت الوجود يوه نوع ده خو جسماني نه روحاني په دې معنی چې غير له جسم په کوم وجود قايل نه وو، دوی ويل : قديم صانع عقل دی له عقل لوړ څه شی نشته، وايي نفسونه قديمي دي او د تناسخ په ډول له يوه بدن بل بدن ته انتقال کوي.

د اصول حکما: ځيني شاعران او ځيني عابدان متقيان دي خو عبادت يې شرعي نه دی او نومونه يې دا دي: فلوطرخيس، اکسنوفسانس، زينون، ديمقريطيس، هرقل (هرقليطوس)، ابيقوس، سولون شاعر، ميروس شاعر، سقراط، اقليدس، اکاډميا فلاسفه (اکاډميا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل :

فلاسفیه دلیل راوړي چې د بني ادم جسد مرکب دی پس له مرګه یې هر جز خپل اصل ته ځي او لا یتجزی اجزاء شي، متلاشي شي، معدوم شي، نو اعاده د معدوم محال شي او روح نه متجزي کیږي ځکه چې ترکیب نه لري، نو نه فنا کیږي.

اهل سنت او جماعت :

یونان کې د یو باغ نوم و چې افلاطون په هغه کې تدریس کاوه)، بطلیموس د مجمطي کتاب مؤلف، او اقلیدس د هندسي واضع وه له دې طبقې رومي اسکندر، کلبي دیوجانس، شیخ الیوناني (هغه فلوطین یا افلاطون ثاني دیچې د اشراق د فلسفې مؤسس دی، ثاوفرسطیس، برقلس، ثامسطیوس، اسکندر افرودیس، فرفوایوس وو. ثاوفرسطیس او برقلس د عالم په قدم کې شبه راوړې ده، ثامسطیوسي د ارسطو د کتابو شارح او دوی د مشائین فلاسفه وو، دوی د ارسطو غونډې د فلسفې تعلیم په یوه ګردش ځای کې چې (لیس) نومیده کړی او په دې ترخ کې به یې خپلو شاګردانو ته هم ښوونه کوله ځکه یې پیروانو ته مشاني وایي، دوی له عقل ماوراء بله مبداء ثابتوي او هغه اوله مبدا بولي او لومړنی علت یې ګڼي، خو اکثره طبیعیان او مهندسان د صانع نفي کوي وایي مونږ له هګۍ مرغۍ لیدلې ده او مرغۍ مو له هګۍ، مونږ مني له بني ادم او بني ادم مو له مني لیدلی دی. دوی وایي تل داسې وو او همداسې به وي، دوی وایي : د عالم مدبر طبیعت دی، دوی وایي د بطلیموس او جالینوس همدا مذهب و.

د اسلام حکما چې غالباً د افلاطون او ارسطو سره یې پیروي لرله دا کسان وو: یعقوب بن اسحق کندي، حنین بن اسحق، ابو معشر مقدسي، ابوبکر ثابت بن فره حراني، ابوزید احمد بن سهل بلخي، احمد بن طیب سرخسي، ابو علي احمد بن محمد بن مسکویه او ابونصر محمد بن طرخان فارابی چې قائل شو په دې چې عقل محض صانع دی او شیخ الرئیس ابو علي حسین بن عبدالله سینا (تاریخ حکماء اسلام از ظهیر الدین البیهقي متوفي **۵۲۵**هـ طبع ۱۹۴۲ دمشق، اخبار العلماء سره له اخبار الحکماء تالیف د جمال الدین یوسف القنطي متوفي ۶۴۲ طبع ۱۳۲۲ هـ مصر، نزهة الارواح و روضة الافراح فی تاریخ الحکماء و الفلاسفه تالیف شمس الدین محمد شهر زوري متوفي ۶۸۷هـ طبع – حیدر آباد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي چې: د وجود لا يتجزى اجزاء او ذرات چې د وجود په قالب کې د رب العالمين په امر جمع شوي وو بيا چې متمزق او متفرق شي دوباره يې جمع کيدل ډېر اسان وي، ممکن وي، محال نه وي، نو جواهر چې له نابودۍ پيدا کولای شي له شته والي خو يې لا ښه پيدا کولای شي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي: ((من يحى العظام وهى رميم، قل يحييها الذى انشاها اول مره و هو بكل شيءٍ عليم))[1] يعنې څوک وراسته هډوکي ژوندي کوي؟ ورته ووايه! هغه يې ژوندي کوي، چې اول ځل يې پيدا کړل او دی په هر شي پوه دی.

٣٧_ کراميه

د نوم وجه : کراميه د ابي عبدالله محمد بن کرام پيرو دي او ځينې وايي چې: د کاف په کسر او د (ر) په تخفيف ويل کيږي. د دوی اقوال په تشبيه کې متعدد دي، دوی وايي چې الله په عرش دی له جهته د علو (ان الله على العرش من جهة العلو)، دوی وايي ايمان د منافق له کفر سره د انبياوو له ايمان سره مساوي دی. (شرح المواقف٢٩)

عقيده :

کراميه عقيده لري، چې: ايمان د ژبې اقرار دی چې وويل شي لا اله الا الله محمد رسول الله د زړه باور ته اړتيا نشته.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. يس / ٧٨.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : د ژبې په اقرار وينه او مال په امان کيږي او د شرع توره يې له غاړې پورته کيږي خو چې د زړه تصديق، اعتقاد او يقين نه وي په دنيا کې به د مسلمانانو له جملې وي او په آخرت کې به کافرانو سره وي.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : ((من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين))[1] يعني څوک چې وايي ايمان مې په الله او د اخرت په ورځ راوړی حال دا چې دوی مؤمنان نه دی (ځکه چې د زړه باور او تصديق پرې نه لري).

۳۸_ خازميه

د نوم وجه:

خازميه (جازميه) د خازم (جازم اصحاب دي ځکه ورته (خازميه) وايي او په (ح) يې ټکی ورته زيات کړی (خازميه) ترې جوړ شوی دی.(۱)

عقيده :

خازميه فرقه عقيده لري چې : ايمان مجهول دی، څوک نه پوهيږي چې ايمان څه شی دی ځکه چې د ايمان تعريف په ايمان شوی دی. داسې چې : (الايمان ان نومن بالله و ملائکته و کتبه و رسله و باليوم الاخر والقدر خيره و شره من الله تعالی) يعني ايمان داسې شی دی چې ايمان راوړې په الله او په پرښتو يې او په کتابو يې او په رسولانو يې او د قيامت په ورځ او اندازه د خير او شر له الله تعالی ده، نو چې داسې وي

[1]. البقره / ۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې په هر دین او ملت وي معذور دی.

اهل سنت :

اهل سنت او جماعت وايي : هر څوک چې عاقل او بالغ وي باید د خدای تعالی یووالی وپېژني، په هیڅ ډول معذور نه دی، که داسې معنی ورته حاصله نه شي کافر به وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((فاعلم انه لا اله الا الله)) [1] یعنې نو پوه شه چې شان د خبرې دا دی چې لایق د عبادت نشته مګر الله دی.

۳۹_ اباضیه

د نوم وجه:

اباضیه فرقه د عبدالله اباض اصحاب دي ځکه ورته اباضیه وايي.

عقیده :

اباضیه فرقه عقیده لري، چې : اهل شرک نجس او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي څرنګه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو ځان وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي. [2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د ایمان نور او د صالحانو خبره د هر چا په

---

[1]. محمد / ۲۱.

[2]. اباضیه داسې عقیده هم لري، چې د کبیره مرتکب کافر بولي، د کفارو لار کې توقف کوي، نفاق کې توقف کوي. (هفتاد و سه ملت ص ۴۹).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبېره کې معلومېږي لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: ((تعرف فی وجوهم نضرة النعيم)) [1] يعني پېژني د دوی په مخو کې به د نعيم تازګي وي.
او منافقان هم نښې او دليل لري لکه چې خدای تعالی فرمايلي دي: ((ولتعرفنهم فی لحن القول)) [2] يعني او هرو مرو به په تحقيق سره دوی وپېژني چې په لحن د قول کې به يې معلومېږي.

۴۰_ لوزيه

د نوم وجه:

د لوزيه فرقې د تسميې وجه داسې ده چې لوز بادام ته وايي لکه بادام، چارمغز، پسته او خستکي په پوستکي کې يو شان ښکاري څو چې مات شي ځيني پوچ وي او ځينې مغز لري. انسانان هم ظاهراً يو شان دي خو په چا کې ايمان وي او چا کې نه وي او هغه مونږ ته نه معلومېږي. له دې کبله لوزيه فرقه وايي: چا ته دې لاس نه ورکول کېږي چې په ناپوهۍ کې نجس نه شي. ځينو ويلي دي د دې فرقې نوم په لوزيه غلط دی صحيح نوم يې (کوزيه) دی نو د تسميې وجه يې په دې نوم له دې امله دی چې: دوی د بولو او غايطو اچول په ځمکه جايز نه ګڼي. دليل يې داسې بيانوي، چې ځمکه ټوله مسجد ده لکه چې حديث شريف کې راغلي دي ((جعلت لي الارض مسجداً و طهوراً)) دوی ته چې د دې ځيزو ضرورت پيدا شي د کوزو او ويالو قصد کوي ځکه ورته

---

[1]. المطففين / ۲۴.
[2]. محمد / ۳۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کوزیه) وايي.

عقیده :

لوزیه عقیده لري چې اهل شرک نجس دي او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي، څرنګه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا باطل مذهب دی کوم اساس نه لري، مسلمان ورور سره لاس په لاس مصافحه او غاړې په غاړې کیدل (معانقه) سنت ده لکه چې په حدیث شریف کې راغلي دي : (قالوا: یا رسول الله! ان احدنا یری صاحبه بعد برهة انحتی له، قال: یاخذ یده فیصافحه او یعانقة) یعني ویې ویل : ای رسول الله یو له مونږ چې خپل ملګری ډیره موده پس ووینې ورته کوږ شي احترام او دوستي ورته څرګندوي. رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : په ملا دې نه ورته کږیږي، بلکې مصافحه یا معانقه دې ورسره وکړي، چې لاس په لاس ورکړي یا لاس په غاړه ورواچوي او یو بل سره ډوډۍ خوړل سنت دي او تنها ډوډۍ خوړل مکروه دي : (قال النبي صلی الله علیه وسلم شر الناس من اکل وحده) یعني بدترین خلق ډېر خوړونکي او تنها خوړونکي دي.

۴۱_ خشبیه

د نوم وجه:

څرنګه چې په عربي ژبه کې خشب وچو لرګیو ته وايي او دا خشبیه

www.meitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرقې عقيده ده چې پس له مرګه قلم پر بندګانو وچيږي. د دغه وچوالي لپاره د اخشبيه لقب ورکړی شوی دی او دوی د خوارجو له فرقې (الاخنس) نومي ته منسوب دي.[1]

عقيده :

اخشبيه فرقه عقيده لري چې تر څو بندګان ژوندي وي قلم پرې روان وي خو چې مړه شي قلم ورباندې وچ شي که نيکي يې کړې وي هماغه وي او که بدي يې کړې وي هماغه وي چې په ژوند يې کړې وي، زياتوالی په کې نه راځي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : څوک چې په بندګانو کې ښه لاره جوړه کړي هر څوک چې په هغې لارې ځي ثواب يې په دغې لارې د تلونکي په اندازه د دغې لارې جوړوونکي ته هم رسيږي او په ديوان کې يې ورته ليکل کيږي او څوک چې بده لاره پريږدي هر څوک چې عمل ورباندې وکړي عذاب يې د عمل کوونکي په اندازه ده ته هم په ديوان کې ليکل کيږي.

دليل :

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي (من سن سنة حسنة بعمل بها بعد موته فله اجرها مثل اجرمن عمل بها و من سن بدعة سيئة فعليها وزرها و مثل وزر من اتبعها)[2]

همدارنګه صالح اولاد په دعا د مور او پلار درجه زياتيږي او د جاريه

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۱.

[2]. صحيح مسلم ج ۸ ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

صدقي لکه د مسجد یا خانقا یا رباط جوړولو ثواب چې ورته رسیږي چې څوک نفع ترې اخلي او چا چې نافع علم زده کړی وي یا یې تالیف او تصنیف کړې وي یا یې چا ته څه لیکلي وي او په هغه عمل وکړي درجه یې زیاتیږي. لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((اذا مات ابن ادم انقطع عمله الا عن ثلاث: ولد صالح یدعو به و علم ینتفع به و صدقة جاریه)) [1]

۴۲_ تغلبیه

د نوم وجه:

تغلب مختلفې معناګانې لري. ځینې یې غاړه اوړدول غلبه موندل دي چې دې ځای سره مناسبت لري ځکه دا فرقه په لاندې ذکر شوې عقیدې خپلې غاړې اوږدوونکې او له حق او حقیقت وتل دي ځکه به ورته دغه نوم ایښودل شوی وي.

عقیده:

تغلبیه فرقه عقیده لري چې خدای تعالی د بندګانو اعمال نوي نوي پیدا کوي او هغه وخت چې فعل اجرا شي ولیکل شي قضایي مخکې نه وي او تقدیر یې نوی منځته راځي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: د ځمکې او اسمانونو له پیدا کیدلو مخکې لیکل شوی دی چې د ادم اولاد به عالم کې پیدا شي څه کارونه به کوي قضا لیکلیدي او تقدیر یې هلته لوح محفوظ کې شوی دی.

---

[1]. جامع الصغیر ج ۱ ص ۱۱۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليل : الله تعالى فرمايلي دي : ((و كل شيءٍ فعلوه الزبر و كل صغير و كبير مستطر))[1]

www.melitahrik.com
0777 400 116

---

[1]. القمر / **٥٢**.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۳_ قاسطیه

د نوم وجه:

عقیده :

قاسطیه فرقه عقیده لري چې : د دنیا نعمت: راحت، فراغت او په مراد رسیدل دي او دا د نیکي کوونکو اجر دی او د دنیا عذاب: فقر، نامرادي، احتیاج، غم، اندوه او خشکي ده چې دا د بدکارانو سزا ده نو هر څوک چې نیکي وکړي مکافات یې دنیا کې نقد په نقد ورته رسیږي. حاجت یې نشته اخرت نه شته او بدي هم همداسې په دې قیاس ده نو دوی وایي : ثواب او عقاب جزاء د اعمالو او اقوالو، خیر او شر ده او په دنیا کې رسیږي په اخرت کې نګراني نشته منتظر یې مه اوسئ.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دنیا ملعونه ده او څه شی چې ملعون وي د نیکوکارو لایقه نه وي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((الدنیا و ما فیها سوی ذکر الله و ما والده (ملعون)) یعني دنیا رټلې درګاه ده او نعمت د خدای تعالی کړه دي او څه چې دې دنیا کې دي مطرود او مردود دي او داسې څیزونه د عاملینو اجر نه شي کیدلای.

۴۴_ تکوینیه

د نوم وجه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکوینیه فرقه د دې لپاره په دې نوم ملقبه شوې ده چې دوی عقیده لري: د خدای تعالی وجود د ده له خپل ذات څخه دی.

دلیل :

دوی وايي : د دې لپاره چې دی جل جلاله د ټولو اشیاوو پیدا کوونکی دی حال دا چې دی جل جلاله هم شی دی نو د خپل نفس خالق هم خپله دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دا سمه خبره ده چې خدای تعالی د هر شي خالق دی او دا عموم افاده کوي خو عقل د دې عام مخصص دی لکه چې خدای تعالی فرمايلي دي: ((و اتیت من کل شیءٍ))[1] یعنې د عقل قرینه حکم کوي او عام خاص ګرځوي، ټول عقلا پوهیږي چې مطلق معدوم په خپله نه پیدا کیږي لکه چې عقل حکم کوي، د بلقیس په حکایت کې راغلي دي: چې د دې پادشاهي هغې درجې ته رسیدلې وه چې هر څه ورته موجود و ((و اتیت من کل شیءٍ)) عقل دغه عام خاص ګرځوي او وايي، چې: ډېر څیزونه وو چې بلقیس نه لرل لکه کوه قاف، لمر، سپوږمۍ، عرش، کرسي، لوح، قلم، په دې ځواب کې یوه دقیقه نکته ده چې بې له علماوو څوک پرې نه پوهیږي.

۴۵_ متوسمه

د نوم وجه:

---

[1]. النمل / ۲۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

توسم د يو ځيز ليدلو كتلو ځرګنديدلو، فراست او په نښو او علامو پوهېدلو ته وايي متوسمه فرقه چې په دې نوم ملقبه شوې ده د دې لپاره چې د دوی عقيده کې داسې دي چې په هغه څه عمل کوي چې له زړه يې ورته ځرګند او (متوسم) شي.

عقيده :

متوسميه فرقه عقيده لري چې څه دې زړه درته وايي هغه کوه كه زړه پاک او نوراني وي هر څه به رباني الهام په كې ډيريږي او زړه چې تياره وي د انساني طبيعت زنګار يې نيسي نو هر څه چې درنه کيږي ټول معصيت او ګناه وي.

دليل :

په حديث شريف كې راغلي دي: ((ان للشيطان لمة ابن ادم و للملک لمة)) [1] يعني شيطان لره د بني ادم په زړه کې د قدم پل دی او ملكې ته پل دی نو د شيطان پل شر او دروغو ته لمسون کوي او د ملكې پل خير رښتيا او حق ته يې متوجه کوي نو څوک چې د ښو احساس ومومي پوه دې شي چې هغه د خدای تعالی له خوا دی نو د خدای تعالی حمد دې ووايي او څوک چې د بدۍ احساس وکړي نو له شيطان دې پناه وغواړي. دوی عقيده لري چې خاص زړه د زړه حاكم دی نه قرآن او نه خبر.

اهل سنت او جماعت :

[1]. جامع الصغير ج ١ ص ٣٢٢ (هفتاد و سه ملت ۵۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: زړه د خير او شر معدن دی د نيکۍ او بدۍ تخم په کې کرل کيږي، چې هره ګړۍ د خلکو له زړه راوځي او نه نيک له بدو نه شي پيژندلي نو پر تا لازم دي چې هر څه د زړه په فرمان ونه کړې، د قرآن مطيع او د فرمان تابع اوسه، څه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم درته رسيدلي د هغو پيرو اوسه او هغه کوه.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي چې: ((وما اتيکم الرسول فخذوه و ما نهيکم عنه فانتهوا))[1] يعنې څۀ چې رسول درکړي هغه ونيسه او له څه شي يې چې منع کړی يې له هغو ځان منع کړئ.

۴۲_ محروقيه

د نوم وجه:

د دې فرقې نوم په (الفرق المتفرقه) کتاب ۹۲ مخکې (الحرقيه) راغلی دی، دوی په محروقيه ځکه ملقب شوي دي چې عقيده لري چې کافر سوزول کيږي او ايره شي نور عذاب نه ويني.

عقيده :

محروقيه فرقه عقيده لري چې خدای تعالی کافران په اور نه سوزوي مګر يو ځلي او ايرې شي نور عذاب نه ويني.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې کافران هيڅکله له عذاب نه خلاصيږي (خالدين فيها)[2] تل به دې اور کې وي او هيڅکله نه معدوم کيږي

---

[1]. الحشر / ۹.

[2]. البقره / ۱۵۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عذاب یې پای نه لري او هر کله یې چې پوستکی وسوزي بل پوستکی یې په ونج کې پرې راشین شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلوداً غیرها))[1] یعنې او کله چې د دوی پوستکي پاخه شي مونږ به یې په نورو پوستکو بدل کړو.

۴۷_ بوستانیه

د نوم وجه : د دې فرقې صحیح نوم باید (مفروغیه) په غین باندې وای.

عقیده :

بوستانیه فرقه عقیده لري چې : څرنګه د جنت فراخي له اوو ځمکو او اوو اسمانو زیاته ده (عرضها کعرض السماء و الارض)[2] یعنې سور یې د ځمکې او اسمان د سور په شانتې ده، په ورځ د قیامت چې دا اسمانونه ونغښتل شي (کطی السجل للکتب)[3] لکه د کتابو سجل چې ونغشتل شي، جنت به د هغو اسمانو په ځای پیدا کړي. همدارنګه چې ځمکه ونغاړي (والارض جمیعاً قبضته)[4] او ټوله ځمکه چې قبضه یې کړو، دوزخ به د ځمکې په ځای پیدا کړي اوس جنت او دوزخ موجود نه بولي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. الحدید / ۲.

[2]. الحدید / ۲۱.

[3]. الانبیاء / ۱۰۴.

[4]. الزمر / ۲۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: ((اسفل السافلين کې د ځمکې اوومې طبقې لاندې يو ځای دی چې سجين نوميږي اوس دوزخ هلته دی جوړ تيار ((انا اعتدنا للکافرين سلاسل واغلالاً و سعيراً)) [1] او د اسمان له اوومې طبقې له پاسه د سدرة المنتهی ونه ده. [2] جنت اوس هلته دی، د جنت بام عرش دی (عرش الرحمن سقف الجنة) يعنې د رحمن عرش د جنت سقف (بام) دی.

۴۸_ مفروعيه

د نوم وجه:

د مفروعيه نوم بنايي (مفروعيه) په (غ) باندې وي ځکه چې مناسبت يې د دوی له عقيدې سره پرې سميږي. [3]

عقيده :

مفروعيه فرقه عقيده لري چې الله تعالی د هر څه په برخه کې د خير او شر هر څه چې تر قيامته پورې کيږي وليکل. اوس خدای تعالی له ټولو کارونو فارغ دی څه يې چې ليکلي هماغه کيږي او هغه تعبير نه خوري.

دليل :

حديث شريف دی : فرغ الله من اربع من الخلق و الرزق و الاجل. [4]

---

[1]. الدهر / ۱۴.

[2]. حديث شريف کې راغلي دي که يو تېز اس د هغې د يوې پاڼې سوری طی کولو لپاره يو کال مزل پرې وکړي هغه به طی نه کړي او سدر د کنار ونې ته وايي. سدرة المنتهی اووم اسمان کې ونه ده چې ريښې يې شپږم اسمان کې دي.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[4]. جامع الصغير ج ۲ ص ۱۷۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : (فرع مما كان لا مما هو كائن) څه چې دي هغه يې ليکلي له هغه فارغ دی او څه چې کيږي ورځ په ورځ يې ليکي او خدای تعالی هره ورځ شان لري (کل يوم هو فی شان) [1]

www.melitahrik.com 0777 400 116

[1]. الرحمن / ۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۹_ نجاریه

د نوم وجه: د نجاریه فرقه د محمد بن الحسین النجار اصحاب دي ځکه ورته نجاریه وایي.[۱]

عقیده :

نجاریه عقیده لري چې: خدای تعالی زمونږ د ژبې وینا د لاس نیول، د پښو تګ پیدا کړي دي نو د بندګانو فعل د ده جل جلاله فعل دی. له دي کبله که جزا ورکوي په خپل فعل به یې جزا ورکړې وي نه د دوی په فعل.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي: (والله خلقکم و ما تعملون)[۲] یعني الله تعالی تاسې پیدا کړي یئ او هغه څه یې پیدا کړي دي، چې تاسې یې کوئ، ځکه چې دوی لره د خدای تعالی له ذات ځني نه افعال شته او نه اقوال، د دوی عقیده د افعالو پیدا کیدلو کې او دا چې د بنده فعل لیکل کیږي اهل سنت او جماعت سره موافقت لري او د وجودي صفاتو په نفي کولو او د خدای تعالی د لیدلو په نفي کولو کې او د کلام په حدوث کې معتزله وو غوندې دي.[۳]

اهل سنت او جماعت :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.
۲. الصافات / ۹۴.
۳. هفتاد و سه ملت ۵۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : سعي د بنده وي او بنده لره خير د ده د سعي په اندازه دی.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : (و ان ليس للانسان الا ما سعى ان سعيه سوف يرى)[1] يعني انسان لره هيڅكله نه شته مگر د هغه څه چې هاند يې كړی وي او هرو مرو به خپل هاند ژر ووينې.

۵۰_ خارجيه

د نوم وجه:

خارجيه فرقه خوارج دي د نوم وجه يې له همدې كبله ده او دوی څو ډلې شوي دي. لكه :[2]

۱_ المحكميه : هغه دي چې علي رضى الله عنه باندې د (التحكيم) په وخت كې ووتل، دوی وايل : څوک چې عادل وي قريش وي او كه غير قريش وي هغه امام دی او اكثرو صحابه وو ته د كفر نسبت كوي او د كبيره گناه مرتكب كافر گڼي.

۲_ البهيه : هغه دي چې ايمان يوازې اقرار او علم په خدای او هغه څه چې رسول د خدای راوړي دي، بولي او وايي: اطفال په كفر او ايمان كې د خپلو پلرو غوندې دي.

---

[1]. النجم / ۴۰.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳_ الازارقه : هغـه دي چـې وايـي : علـي پـه تحکـيم کـافر شـوی دی او صحابه کافر شوي دي او له قتال ناست خلک کافر شوي دي. او وايي : د مخالفينو د اولادو او د هغوی د ښځو وژل جواز لري او وايي : زاني باندې رجم نشته، او نه په ښځه د قذف حد شته او وايي: د مشرکينو اولاد به له خپلو پلرو سره په دوزخ کې وي، دوی روا بولي چې نبي کافر وي او د کبيره مرتکب هم کافر بولي.

۴_ النجديه : دوی خلک فروعو کې ناپوهيو باندې معذور بولي او وايي د خلقو حاجت امام ته نشته.

۵_ الاصغريه او الاباضيه : هغه دي چې وايي زمونږ د قبلې مخالفين کافر دي غير مشرکين او د بنده فعل د خدای تعالی مخلوق بولي.

عقيده :

خارجيه فرقه عقيده لري چې لنډيز يې داسې دی : دوی وايي : خدای تعالی بس دی او کله وايي الله او رسول بس دي بل فريادرس نشته دی، د رسول الله اولاد او علی مرتضی ټولو نه بېزاري کوي او شاهدي وايي چې : علي پس له مصطفی کافر شوی (العياذ بالله)

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د علي رضي الله عنه په برخه کې ناسزا خبرې کفر دی، دی د خدای تعالی ولي دی او د مصطفی وصي دی او د خدای ولي او د رسول ولي بايد دوست ولرو او د نبوت خاندان مينه وال د دين اساس دی.

دليل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي (قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی) [1]
یعنې ووایه (ای محمده دوی ته) چې: زه له تاسې په دعوت کومه اجوره نه غواړم مګر په خپلوانو کې دوستي.

۵۱_ شیعه

د نوم وجه:

شیعه وو ته د دې لپاره شیعه وایي چې دوی علي رضي الله عنه شائع کړ او ویې ویل چې دی پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم امام دی او امامت له ده او د ده له اولاد څخه نه ووځي او که وځي په ظلم یا په تقیه وي.

عقیده :

شیعه عقیده لري چې: علي رضي الله عنه زړور، سخي،عالم او د علم څښتن و او پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم د امامت حق علي رضي الله عنه درلود، او چا چې امامت ترې اخستی ظلم، کبر او عناد یې کړی دی.

دلیل :

د دوی دلایل یو دا مبارک ایت دی (انما ولیکم الله) [2] او دا حدیث شریف دی: ((من کنت مولیه فعلی مولیه [3]

---

[1]. الشوری / ۲۲.

[2]. المائده / ۲۰.

[3]. دا خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم د حجة الوداع په ورځ د خم په غدیر کې وکړه او ویې فرمایل: ایها الناس: الست اولی بکم من انفسکم قالوا بلی یا رسول الله قال فمن کنت

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : صحابه وو کبارو اجماع وکړه او علي رضي الله عنه هم رضا شو چې پس له محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم ابوبکر صدیق رضي الله عنه خلیفه شو نو په دې تقدیر هغه باندې ظلم نه دی شوی.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم د عمر په اخر وخت کې د لمانځه امامت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته ورکړ نو د لمانځه پیشوا والی یې د خلافت دلیل و او دا د نه منلو خبره ده چې په دې برخه کې چا په علي رضي الله عنه ظلم کړی وي.

۵۲_ رافضیه

د نوم وجه:

رافضیه نوم لوړی د کوفې د خلکو و چې د زید بن علي بن حسین ملګری و څرنګه چې ده د ابوبکر او عمر له لعن ځان ساتنه وکړه دی یې ترک کړ. له دې کبله ورته رافضه وویل شول، مغیره بن سعید د مغیریه فرقې سرکښې چې ولیده نور شیعیان ورنه په شا شوي دي. دوی باندې یې رافضه نوم کېښود ، اهل سنت د شیعه وو ټولې فرقې رافضه بولي.[1]

عقیده :

مولاه فهذا علی موله، الهم و ال من ولاه وعاد من عاداه و انصره من نصره و اخذل من خذله وادرالحق معه کیف مادار.

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافضيه فرقه عقيده لري چې جبرائيل عليه السلام علي كرم الله وجهه ته وحي راوړه خو دا چې دی كم عمره (۹) كلن و نو محمد صلی الله عليه وسلم د ده له خوا رسالت ادا كړ نو نبوت په حقيقت كې د علي رضي الله عنه دی او علي رضي الله عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورزده كاو. او رسول الله صلی الله عليه وسلم په ټولنه كې ادا كاوه. كله وايي رسالت د علي رضي الله عنه دنده وه جبرائيل (ع) خطا شو بايد وحي يې علي رضي الله عنه ته وروړې وای.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي د احمق ځواب سكوت دی.

۵۳_ اماميه

د نوم وجه:

ځرنگه چې د امام په برخه كې په لاندې ډول ځانگړې عقيده لري ځكه ورته اماميه وايي.

عقيده :

اماميه عقيده لري چې د هر چا امام چې معصوم او د حسين بن علي رضي الله عنه له اولادې ځني نه وي لمونځ يې نه صحيح كيږي. بايد امام په صغيره او كبيره مرتكب نه وي او داسې امام نشته مگر ځوك چې د حسين بن علي له اولادې وي.

دليل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث شریف دی : ((الائمة من قریش)) یعني امامان له قریشو دي، دنیا له دوی خالي نه وي خو د اهل ظلم لـه تعدی پټ وي ځانونه نه ښکاره کوي، خلافت د دوی حق وي او د دوی میراث وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي : (صلوا خلف کل برٍ و فاجرٍ) [1] یعنې هر نیکوکار او بدکار پسې لمونځ کوئ.

۵۴_ ناوسیه

د نوم وجه:

د شیعیه و امامیه فرقې څنې ناوسیه یوه فرقه ده چې وايي امام جعفر صادق رض دايمي ژوندی دی او امامت يې بادوامه دی او د هغه د ظهور په انتظار کې دی او موسس یې د بصرې یو سړی دی چې عجلان بن ناوس نومېده. [2] ځکه په ناوسیه ملقبه شوې ده.

عقیده :

ناوسیه فرقه عقیده لري چې د مباهله ایت (انفسنا و انفسکم) [3] کې خدای تعالی علي رضي الله عنه د رسول نفس بللی دی او رسول له ټولو په اتفاق ډېر فاضل دی او ټولو پیغمبرانو نه ستر دی او ټولو اولیاوو

---

[1]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۲.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۰.

[3]. ال عمران / ۵۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او صوفیانو نه غوره او بهتر دی نو امیر المؤمنین چې د نبي په مرتبه وي پس له رسول به هیڅوک تر علي ډېر فاضل نه وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي ثرنگه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په لمانځه کې امامت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته ورکړ دلیل دی چې هغه ډېر فاضل دی او د مباهلې په ایت کې چې د (نفس) جمع راغلی د دې مقتضی نه ده چې د ټولو نفسو علمي او روحاني درجه دې یو شان وي. په تېره د علي رضي الله عنه چې ولي دی له محمد صلی الله علیه وسلم سره چې رسول دی عقلاً او عقیده یو شان شمېرل کیدلای نه شي ځکه چې رسول معصوم وي او ولي ته معصوم نه شي ویل کیدلای خو دا چې علي رضي الله عنه د عشره مبشره له جملې صحابي دی د خدای تعالی د هغه بشارت له مخې چې عشره مبشره و په برخه کې راغلی او د ټولو صحابه وو رض په برخه کې چې کومه د خدای تعالی د رضا نسپت درجه حاصله شوې ده د لوړې درجې څښتن او خدای بخښلی جنتي شخص دی خو د جلا دلایلو له مخې پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم ثلور یاران دي او هغوی کې اول ابوبکر صدیق رض، دوم عمر رض، دریم عثمان رض، ثلورم علي رض درجې لري او دا ثلور یاران او شپږ تنه (سعد ، سعید ، ابوعبیده، طلحه، زبیر او عبدالرحمن، صحابه کرام لس تنو ته عشره مبشره وايي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره به ذوقبلتین جماعت کې له بیت المقدس د کعبې شریفې قبلې ته د خدای تعالی په امر (فول

www.meliahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

وجهک شطر المسجد الحرام) [1] بدون له شک او تردد د مازیگر لمانځه کې گرځیدلی و.

۵۵_ امیریه

د نوم وجه:

امیریه په اصل کې امریه ده ځکه چې دغه فرقه علي رضي الله عنه د رسالت په امر کې له محمد صلی الله علیه وسلم سره شریک گڼي. له دې امله ورته امیریه وایي.

عقیده:

امیریه فرقه عقیده لري چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره داسې شریک دی لکه هارون چې موسی علیه السلام سره و.

دلیل: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((انت منی بمنزلة هارون من موسی)) [2]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: څوک چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره په نبوت کې شریک وگڼي کفر ته وځي.

دلیل:

ځکه چې د غیر نبي تصدیق په نبوت کوي او د حدیث سبب داسې و چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د تبوک عزا ته ورته علي رضي الله عنه ته یې وفرمایل: مدینه کې زما خلافت کوه. علي رض وویل: ما هلکانو

---

[1]. البقره /

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښځو کې د جهاد په ورځ پرېږدی؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ای علي! راضي نه يې چې تا ته د هارون منزلت وي چې موسی علیه السلام د طور غره ته ورتلو هارون يې په خپل ځای په خلافت پرېښود. (قال موسی لاخیه هارون: اخلفنی فی قومی)[1] یعنې موسی خپل ورور هارون ته وویل: زما په قوم کې زما خلیفه شه.[2] او فرمایلي يې دي: ((لا نبي بعدی)) پس له ما نبي نشته.[3]

۵۲_ اسماعیلیه

د نوم وجه:

اسماعیلیه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې دوی اسماعیل بن جعفر په امامت ګڼي او دوی څو نور نومونه هم لري لکه:

الباطنیه: ځکه چې دوی په باطن د کتاب قول کوي نه په ظاهر د هغه.

القرامطه: ځکه چې لومړنی شخص د دوی حمدان القرامط نومیده.

السبعیه: ځکه چې دوی وايي: شریعتونه د اوو رسولانو دي: ادم، نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، محمد او محمد المهدي یعنې محمد بن اسماعیل.

البابکیه: ځکه چې د دوی یو طائفه د بابک الخرمي تابع و.

التعلمیه: ځکه چې دوی ویل: امام باید خپلو پیروانو ته د دې تعلیم وکړي.

---

[1]. الاعراف / ۱۳۸.

[2]. همدغه مرجع.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱- احتجاج طبری ص ۴۱ شرح باب ۱۱ ص ۵۳).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاحده : دا نوم ورته مخالفینو ورکړی دی.[۱]

عقیده :

اسماعیلیه فرقه عقیده لري چې نبوت له ادم علیه السلام تر قیامته پورې متصل شته دی ځکه چې د هر وخت خلک په بل صفت وي او هره پېړۍ کې خلکو ته بل استعداد او فهم وي نو هرې زمانې ته پیغمبر په کار دی چې د دوی د زمانې له حال سره مناسب وي چې خلق خدای تعالی ته وبولي او مناسب شریعت په خلکو کې ظاهر کړي او د دوی د عقل په اندازه وحدانیت ته دلیل راوړي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : پس له محمد صلی الله علیه وسلم بل نبي نشته او پس له قرآن بل کتاب نه نازلیږي، د دین کار د محمد صلی الله علیه وسلم په وخت کې مکمل شوی دی. د نبوت د کور په دروازه یې مهر لګولی دی او د قیامت تر ورځې به اسلامي شریعت او صراط مستقیم ثابت او قایم وي.

دلیل :

خدای تعالی فرمایلي دي : ((ما کان محمد ابا احد من رجالکم و لکن رسول الله و خاتم النبیین و کان الله بکل شيءٍ علیما))[۲]

۵۷_ جلامده

د نوم وجه :

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۷۲.

[۲]. الاحزاب / ۴۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (جلامد) یوه معنی تیږه ده څرنګه چې د جلامده فرقه په لاندې ډول عقیده لري چې د صحابه وو حال پټ معرفي کوي ځکه ورته جلامده نوم ایښودل شوی دی.

عقیده :

جلامده عقیده لري چې د صحابه وو حال له مونږ پټ پاتي شو پوه نه شولو چې هر یو په کوم کار کې دی. حال دا چې خلکو ته له مقتدی (پېشوا) او قاهر حاکم چې د دوی په سر وي چاره نشته ځکه چې که صلاح او فلاح له امت پورته شي او فتنه څرګنده شي نو په هر چا چې لویان او مشران اتفاق وکړي امامت د هغه حق دی ظالم وي که صالح.

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې امامت د خدای تعالی دی او خلافت یې امانت دی د خلکو نوامبس، ویني او مالونه یې ده ته حواله کړي دي او فاجر ظالم ته نښايي چې خلیف شي، ځکه چې ده ته دغه سعادت نه رسیږي او دغه دولت لار نه ورته پیدا کوي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((لا ینال عهدی الظالمین)) [1] زما عهد ظالمانو ته نه حاصلیږي.

۵۸_ حکمیه

د نوم وجه:

[1]. البقره / ۱۱۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ظاهراً حکمیه د خوارجو له فرقې هماغه (المحکمه) فرقه ده چې په علي رضي الله عنه د تحکیم په وخت کې راووتل[1] او د کفر نسپت یې ورته وکړ او ویل یې قریش وي که غیر قریش وي خو چې عادل وي هغه امام دی او که ظلم وکړي غزل یې واجب دی او یا دې ووژل شي. دوی د امام تاکل جایز ګڼي نه واجب، دوی عثمان او اکثر صحابه او د کبیره مرتکب ته د کفر نسبت کوي.

عقیده :

حکمیه عقیده لري، چې د سترو صحابه وو او یارانو ترمنځ اختلاف راغی پس له هغه یې اتفاق او اجماع اعتبار نه لري او خلافت هم د خلکو له منځ تللی هیڅوک د ځمکې په مخ د خلافت حق نه لري، تر قیامته پورې چې څوک د خلافت دعوی وکړي باطله ده او وایي چې حکم باید په قرآن او حدیث وشي که په مخلوق پسې حکم کولو کې لاړ شي کفر ته وځي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي ((من لم بحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون))[2] یعني څوک چې به هغه څه چې د الله جل جلاله له خوا رانازل شوی حکم ونه کړي نو همدغه کسان همدوی کافرن دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي:په اسلام کې حاکم د خدای تعالی فرمان دی.

دلیل :

---

[1]. شرح المواقف ج ۳ ص ۲۱۹.
[2]. المائده / ۴۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمایلي دي: «اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم»[1] یعنې تابعداري د خدای وکړئ او د رسول د خدای اطاعت وکړئ او د اولی الامر چې ستاسو څخه وي.

۵۹_ لاعنیه

د نوم وجه:

لاعنیه د غلاة له فرقو یوه فرقه وه چې په عثمان، طلحه، زبیر، معاویه او ابو موسی اشعري یې لعن کاوه[2] ځکه ورته لاعنیه وایي.

عقیده:

لاعنیه عقیده لري چې ابوبکر صدیق رضي الله عنه، عمر رضي الله عنه، عثمان رضي الله عنه، زبیر رضي الله عنه، عائشه رضي الله عنها پرې نه ښودل چې د علي رضي الله عنه د ولایت نور وځلیږي. عالم تیاره کې پاتې شو او سمه لاره ورکه شوې او د دوی له سولې مستحق حق ته ونه رسید او د علي رضي الله عنه په ولایت یې اقرار ونه کړ او خلافت یې ورته ورنه کړ نو لاعنیه له دې امله لعنت وربندې ثواب بولي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: معاذ الله چې څوک په ذکر شویو اشخاصو لعنت ووایي او لعنت پرې روا وبولي، په هغوی لعنت ویلو باندې سړی کافر کیږي.

---

[1] .

[2] . هفتاد و سه ملت ص ۷۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليل : ذکر شوي کسان د رسول د خدای صحابه وو خدای تعالی د دوی ستاینه فرمایلې ده: ((والذين معه اشداء على الكفار رحماء بينهم))[1] يعنې هغه کسان چې تا سره دي ای پیغمبره په کفارو باندې سخت او خپلو منځو کې سره مهربانه دي.

۲۰ _ رجعيه

د نوم وجه:

رجعيه وايي چې علي کرم الله وجهه بيا دنيا ته مراجعه کوي او راځي ځکه ورته رجعيه وايي، دوی د شيعه وو د غلاتو يوه ډله ده.

عقيده :

رجعيه فرقه عقيده لري، چې: خدای تعالی امير المؤمنين علي رضي الله عنه او د هغه ملګري دنيا ته بيا راولي او راژوندي کوي يې او له خپلو دښمنانو غچ اخلي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: څوک له دنيا لاړ شي بيا دنيا ته نه راځي.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي ((انهم اليها لا يرجعون))[3] يعنې هرومرو دوی دنيا ته نه راګرځي.

او د کهف اصحاب چې درې سوه ۹ کاله پس ژوندي شول چې د (قيانوس) باچا په وخت کې د (افسوس) له ښار تښتېدلي وو او په يوه

---

[1]. الفتح / ۲۹.

[2]. تلبيس ابليس ص ۲۲، او هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غار کې پټ شوي وو او همدارنګه عزیر پیغمبر چې پس له دوه سوه او نه کاله ژوندی شو او د برش کاله نور په دنیا کې پاتې شو او نور څوک چې د عیسی علیه السلام په دعا ژوندي شوي دا او داسې نور د دې دلیل نه شي کېدلای چې علي رضي الله عنه او ملګري یې بیا دنیا ته راځي ځکه هغه څوک چې د مخه ذکر شول او دنیا ته راغلي وو هغه معجزې وې.[1]

۲۱ _ متربصه

د نوم وجه:

متربصه وايي چې په هره پېړۍ او هر وخت کې دې مسلمانان یو امیر وټاکي چې هغه به د اسلامي امت مهدي وي او چې کله هغه وفات شي بل سړی دې وټاکي ځکه دوی په متربصه نومول شوي دي.[2]

عقیده :

متربصه عقیده لري چې: محمد بن حسن العسکري صاحب الزمان مهدي اخر الزمان دی. د بغداد ولایت د (سامره) په کلي کې د عباسي خلفاوو له ظلم چې د ده قصد یې کړی و په (۲۵۰) هـ کال یوه کور کې پټ شو هر څو چې ولټول شو ونه موندل شو. له هغې ورځې په نړۍ کې دی او خلکو کې پټ دی، ظهور به وکړي او عالم به په عدل او آبادۍ ښکلی کړي.

اهل سنت او جماعت :

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵، او تلبیس ابلیس ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : مهدي پسي به عيسى بن مريم وي چې په اخره زمانه کې له اسمان راښکته کيږي. دجال سره جګړه کوي او دجال وژني، عيسى عليه السلام به خلک د محمد عليه السلام دين ته غواړي، متربصه وايي د عيسى عليه السلام راښکته کيدل له اسمان صحيح دي خو صاحب الزمان محمدبن حسن العسکري مخکې د هغه له نزول ظهور کوي.

د اهل سنت او جماعت دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((لا يهلک امة انا فی اولها والمهدی فی اوسطها و العيسى فی اخرها))[1] يعني امت نه هلاکيږي، زه يې په اول کې يم، مهدي يې په اوسط کې دی او عيسى يې په اخر کې دی.

۲۲_ قبريه

د نوم وجه:

قبريه ځکه د دې فرقې نوم کېښودل شوی دی چې په قبر کې د نکير او منکر پوښتني نه مني.[2]

عقيده :

قبريه فرقه عقيده لري چې په قبر کې له مړي سره په هغه تنګ ځای کې نکير او منکر له عمود لرګي سره څه رنګه ځاييږي نو دوی وايي چې په قبر کې سوال او عذاب اعتبار نه لري.

---

[1]. هفتادو سه ملت ص ۲۵- او (رک: سيدصدرالدين الصدر. المهدي ص ۸۸)

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: خداى تعالى د قبر په فراخولو قادر دى او ځوک چې د نکير او منکر له سوال منکر شي کفر ته ووځي.

دليل :

خداى تعالى د دوه ځلې مړه کيدلو او دوه ځلې ژوندي کيدلو خبر فرمايلى داسې چې : ((ربنا امتنا اثنتين فاحييتنا اثنتين)) [1] يعنې رب زمونږ دوه ځلې مونږ مړه کوي نو دوه ځلې مو ژوندي کوي.

۲۳_ واقفيه

د نوم وجه :

اقفيه فرقه له هغې واقفه فرقې سره ارتباط نه لري کومه چې د امام موسى کاظم په مرګ د هغه په امامت متوقف پاتې دى بلکې دا فرقه د خوارجو له واقفه ځنې وي. [2]

عقيده :

اقفيه فرقه عقيده لري چې په کتاب او سنت کې داسې څه نشته چې قرآن قديم دى او که نه دى نو د نفې او اثبات ترمنځ توقف وربانديې د استقامت او سلامت لارې ته ډېر نژدې دي.

دليل :

که وويل شي چې قرآن قديم دى يا وويل شي چې قرآن قديم نه دى او بيا دا هره يوه خبره له واقعيت سره سمه نه وي صرف په ګمان ولاړه وي نو

---

[1]. المؤمن / ۱۱.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷ / او (رک به فرق الشيعه نو بختى طبع ريتر ص ۲۷) او (رک: تاريخ مذاهب اسلام ص ۱۰۴) او (الفرق المفترقه ص ۸۹).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګناه ګار به شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((ان بعض الظن اثم)) [۱] نو بې له یقین باید ګمان ونه شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په دې مسئله کې توقف کفر دی.

دلیل :

بې له شک او بې له ګمان بلکې په صدق او یقین سره کلام د متکلم صفت دی څرنګه چې متکلم خدای تعالی دی او هغه قدیم دی نو صفات يې هم قدیم دي.

۲۴_ حشویه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره حشویه وايي چې دوی په احادیثو کې داسې حشویې (اضافه توب) کړی چې په احادیثو کې هیڅ اصل نه لري او دا ټولې حشویې په جبر او تشبیه کې دي.

عقیده :

حشویه فرقه عقیده لري چې د خدای تعالی د کلام سامع او مامور په ازل کې نه و نو خطاب يې چا ته و؟

دلیل : دوی دا ایاتونو دلیل نیسي (کان الله و لم یکن معه شیء) [۲] او (و اقیموا الصلوة و اتوالزکوة) [۳] او (هل اتاک حدیث موسی از نادایه ربه

---

۱. الحجرات / ۱۲.

۲. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

۳. النساء / ۷۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بالواد المقدس طوی اذهب الی فرعون انه طغی﴾[1] نو چې د الله تعالی خطاب ته څوک نه و، موسی نه و، فرعون نه و، مقدسه وادي نه وه، محمد صلی الله علیه وسلم نه وه، نو کوم کلام چې سامع او مامور ونه لري عبث دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : موجودات د خدای تعالی په قدیم علم کې وو او خدای تعالی په خپل ازلي یقین ټولو باندې لیدونکی او په خپلو معلوماتو خپل کلام فرمایلي دی.

۲۵_ فانیه

د نوم وجه:

فانیه ته ځکه فانیه وایي چې د دوی عقیده د جنت او دوزخ په فنا کېدلو باندې ده.

عقیده او دلیل یې :

فانیه فرقه عقیده لري، چې د قیامت هیبت څرګند شي اسرافیل (ع) ته به شپیلۍ کې د پو کولو امر وشي «و نفخ فی الصور فصعق من فی السموات و من فی الارض»[2] یعني او د اسرافیل علیه السلام په شپیلۍ کې به پوکی وشي نو هر څه چې په اسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي له ځمکې او اسمانو سره به هلاک شي، نو چې ټول ژوندي حیوانات مړه او موجودات عدم شي جنت او دوزخ هم معدوم

[1]. النازات / ۱۵-۱۷.
[2]. الزمر / ۶۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي مګر ذات د خدای تعالی چې حی او قیوم دی (کل شیء هالک الا وجهه له الحکم و الیه ترجعون)[1] یعنې هر شی هلاکیږي مګر ذات د خدای حکم ده لره دی او ده ته رجوع کوونکي دي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د خدايتعالی وعده داسې ده چې غير له ذات د خدای تعالی هر څه فنا کيږي او جنت د خدای تعالی د رضا صفت دی او دوزخ يې د عضب صفت دی او له قديم موصوف څخه د صفت انفکاک محال دی نو جنت او جحيم دې وجه کې داخل دي له دې کبله هلاک او فنا دوزخ او جنت ته لاره نه لري.

۶۲_ اثريه

د نوم وجه:

اثريه فرقې ته د دې لپاره اثريه وايي چې دوی په اثر (حديث) عمل کوي او قياس باطل ګڼي.

عقيده :

اثريه فرقه عقيده لري چې ټول احکام په کتاب او سنت کې شته کوم څيز يې په قران او حديث کې نه وي د هغو له مخې بايد ځان په وسوسه کې وانه چوي چې ووايي : شراب حرام دي ځکه چې مستي په کې ده. مونږ ته د دې قياس او تکليف اړتيا نشته، اولنی شخص چې قياس يې

---

[1]. القصص / ۸۸.

[2]. دا (الجنة و النار فی نفخ الصور يفيان) د ابوالهذيل علاف خبره ده. دی د اسلام د کلام له علماوو يو عالم دی. (تاريخ مذاهب اسلام ص۱۲۱) (هفتاد و سه ملت ص ۲۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړی شیطان و ځکه چې ادم علیه السلام ته د سجدې کولو امر وشه. ده قیاس وکړ چې زه له اور او ادم له خاورو پیدا شوی. اور حقیقت او نوراني دی[1] خاوره مطلقه کثیفه او تیاره ظلماني ده نو اور تر خاورې غوره دی نو د اور به څه وظیفه وي چې خاورو ته سر کیږدي، ابلیس له خدای تعالی سره خبرو کې شو او ویې ویل: ((خلقتني من نار و خلقته من طین))[2] یعني زه دې له اور پیدا کړی یم او دی دې له ختو پیدا کړی دی، څرنګه چې خپل وسواس یې څرګند کړ او خپل قیاس یې په قول کې راووړ د (فاخرج منها فانک رجیم)[3] یعني نو له جنته ووزه بېشکه ته رټل شوی یې. د دې ایت د مفهوم په تازیانه ووهل شو او له جنت وویستل شو. د ملکې بڼه ترې ولویده، مسخ شو، اسماني و، ځمکنی شو، دا ټولې سزاګانې په دې ورکړ شوې چې: له عقل یې قیاس وکړ. که د امر اطاعت یې کړی وای دا کانې به نه وربانډې کیدلې. نو مونږ ته قرآن او خبر کافي دی، په شرعي مسئلو کې قیاس مصلحت نه دی، هر څه چې په قیاس نفي یا اثبات شي باطل دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. ابوحنیفه رحمه الله ابي عبدالله (جعفر بن صادق کره لاړ هغه وویل: ای ابو حنیفه ته قیاس کوې) وویل: هو، وویل: قیاس مه کوه. اولنی قیاس شیطان کړی چې: زه له اور پیدا یم او دی له ختو پیدا شوی دی نو د اور او ختو ترمنځ یې قیاس وکړ، او که د ادم نوریت یې د اور په نوریت قیاس کړی وای نو د دواړو نورونو څخه د یوه فضل او صفایي په بل څرګنده ده. (الکافی ج ۱ ص ۵۸)

[2]. الاعراف / ۱۱.

[3]. الحجر / ۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي : شرع څلور اصول لري : کتاب، سنت، اجماع او قياس[1] څوک چې قياس نه منکر شي د شريعت يو اصل به يې نفي کړی وي، گمراه او متبدع به وي، کتاب يعنې قرآن مجيد او سنت مشترک لفظ دی په منځ د قولي، فعلي او تقريري حديث او په منځ د هغه څه کې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم بدون له وجوب پرې هميشه والی کړی وي او دوه ډوله دی: سنة هدی چې سنت مؤکد هم ورته وايي لکه : اذان، اقامت، اوسنی زوائد لکه د منفرد اذان او مسواک (تعريفات جرجاني).

او قياس په لغت کې تقدير او په اصطلاح د شريعت کې ردول د يوه شي دي خپل نظير ته يې او هغه له نصر مستنبطه معنا ده لپاره د تعديت د حکم له منصوص عليه غير له هغه او هغه جمع ده په منځ د اصل او فرع کې په حکم کې او اجماع په لغت کې عزم او اتفاق ته وايي او په اصطلاح کې د مجتهدينو اتفاق دی د محمد صلى الله عليه وسلم له امت څخه په ديني کار کې (تعريفات).

۲۷ _ مولهيه

د نوم وجه:

مولهيه يعنې د ضرورت وړ مال ورته ورکړ شو نو مولهيه فرقه هم د خدای تعالی علم په ضروري شيانو بولي ځکه ورته مولهيه فرقه وايي.

عقيده :

[1]. قياس په لغت کې عبرت او عبور تېربدلو ته وايي، قرآن کريم کې راغلي دي: (فاعتبروا يا اولی الابصار) الحشر/۲ يعنې قياس وکړئ عبرت واخلئ ای د ليدلو او سوچ کولو خاوندانو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولهیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی په کلیاتو محیط دی نه په جزئیاتو لکه د نړۍ پاچایان چې خپل وزیران، نوابان او مشران پیژني، نه دا چې په هر کلي، هر ښار کې څومره نر او څومره ښځې، څومره ځوانان او څومره سپین ږیري، څومره ضعیف دي؟ څه کوي؟ څه غواړي؟ چېرته ځي، چېرته ویده کیږي؟ له دې کبله دوی وایي چې خدای تعالی په لوح، قلم، عرش، کرسي، اسمانو، ځمکې، مقربو پرښتو، لمر، سپوږمۍ، جنت او دوزخ، ستورو، دریابو، غرونو، انبیاوو، رسولانو، اولیاوو، خلفاوو، سترو کافرانو لکه فرعون، نمرود، عاد، ثمود، شداد، قارون، هامان علم لري په دې کلیاتو یې علم محیط دی او نورو مخلوقاتو ته یې (چې جزئیات دي) علم لاره نه لري. (العیاذ بالله) او له محقراتو خبر نه دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: د خدای تعالی علم ته ذره او لمر برابر دي، هغسې چې د قاف غر ویني او علم پرې لري د وښو پاڼه هم ویني او علم ورباندې لري، د سترګو او وروزو اشارې له خدای تعالی پټې نه دي. الله تعالی په هر څه کلیاتو او جزئیاتو علم لري.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي: ((وما یعزب عن ربک من مثقال ذرة في الارض ولا في السماء)) [1] یعني ای محمده! ستا له رب په ځمکه او نه په اسمان کې د مثقال له ذرې پټ نه دی، علم ورباندې لري او هم یې فرمایلي دي

---

[1]. یونس / ۶۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

: ﴿وما تسقط من ورقة الا يعلمها ولا حبة فی ظلمات الارض ولا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین﴾[1] یعنې که څه پاڼې یا دانې د ځمکې په تیارو کې ولیږي په هغه علم لري ځکه چې هر څه وچ او لامده ټول لوح محفوظ کې ښکاره لیکل شوي دي.

۲۸_ مبدلیه

د نوم وجه:

ځرنګه چې مبدلیه فرقه عقیده لري، چې توبه د ځان په وژلو کیږي یعنې چې ژوند په مرګ بدل کړي ځکه ورته مبدلیه وايي.

عقیده :

مبدلیه فرقه عقیده لري، چې څوک کبیره ګناه وکړي توبه یې نه قبلیږي ځکه چې د بندګۍ له حد یې تجاوز کړی دی، قتل یې واجب دی او توبه یې قتل (وژنه) ده.

دلیل :

د دوی دلیل دا فرموده د خدای تعالی ده: ﴿الی بارئکم فاقتلوا انفسکم﴾[2] یعنې نو خپل خدای ته توبه وباسئ نو خپل ځانونه ووژنئ؛ او فرمایلي یې دي : ﴿و من یتبع غیر الاسلام دیناً فلن یقبل منه﴾[3] یعنې څوک چې غیر له اسلام دین وغواړي نه ترې منل کیږي.

اهل سنت :

---

[1]. الانعام / ۵۹.

[2]. البقره / ۵۱.

[3]. ال عمران / ۷۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صغیره ګناهونه په نیک عمل او توبه بښل کېږي او د کبره ګناهو بخښل د خدای تعالی په مشیت پورې اړه لري او شرک بیخي نه بخښل کېږي.

دلیل یې دا مبارک ایت دی: (ان الله یقبل التوبة عن عباده)[1] یعني الله تعالی هرو مرو د خپلو بندګانو توبه قبلوي. (ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر مادون ذلک لمن یشاء)

۲۹_ کنزیه

د نوم وجه:

کنزیه فرقه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې دوی وایي د خدای تعالی حقوق دې ځمکه کې خزانه (کنز) شي.

عقیده:

کنزیه فرقه عقیده لري چې په مال کې د خدای تعالی له خوا فرض کړی شوی حق د خدای تعالی مال دی په مالدار فرض دی چې هغه چا ته یې ورکړی چې خدای تعالی ته قرب لري خو چې قبول شی خو په دې ځوک نه پوهیږي چې خدای تعالی ته قریب او مقبول ځوک دی، نو لاره دا ده، چې: زکوة دې نقد کړي او ځمکې لاندې دې خښې کړې خزانه کړي کله چې په خپله محتاج شي هغه مال دې په ځان او خپلو اړتیاوو ولګوي او که محتاج نه شي خاورو لاندې دې وي ځو چې مستحق ته په لاس ورشي او هغه مال په خپل حال ولګوي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. التوبه / ۱۰۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهل سنت او جماعت وايي: خدای تعالی د مال مستحقين په قرآن کې ياد کړي دي چې اته طائفې دي زكات بايد هغوی ته ورکړ شي ځکه چې د هغوی حق دی.

دليل : الله تعالى فرمايلي دي: ((اما الصدقات للفقراء والمساكين و العاملين عليها و المؤلفة قلوبهم و فى الرقاب و الغارمين و فى سبيل الله و ابن السبيل))[1] يعنې بېشکه همدا خبره ده چې صدقې (زکات مصرفيږي) لپاره د فقيرانو او مسکينانو او عاملانو (مقررو) هر هغه (تحصيل د صدقې) او هغو ته چې الفت (اشنايي) اچول شي په زړونو د دوی کې (له اسلام سره) او (مصرفيږي) په (خلاصولو د) غاړو (د نادارو مکاتبانو) کې او پوروړو (تاوان ميندونکو) او (صرفيږي) په لار د الله کې او (صرفيږي لپاره د) مسافرانو (چې مال ورسره نه وي).

۷۰_ صوفيه

د نوم وجه: څرنګه چې د صوفيه فرقې عقيده په تصوف بنا ده ځکه ورته صوفيه وايي.

عقيده :

صوفيه فرقه عقيده لري چې: د زړه سلامتيا په تنهايۍ کې ده او صفايي په زړه کې ده نو څوک چې له اغيارو منع او حق تعالى ته واصل شي د طالب طلب عرش ته رسيږي له هغه ځای او افاق نه بېرته نفس ته رجوع کوي، نفس کې ننوځي بيا له ښېتو ظهور کوي او په ښېتو کې ورکيږي تن زړه شي او زړه روح شي او روح د جانان جان شي مجرد،

---

[1]. التوبه/ ۶۰.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفرد او اسوده، نه په زړه غبار وي او نه په شا بار وي، نه يې زړه کې بازار ګرځي او نه يې چا سره شمار وي، نه د چا ورسره کار وي، د ده مجلس درګاه سره شي او د ده مؤنس الله تعالی شي، د ابدالي نظام ته ورسيږي، د اذاق او انفس ايات هر نفس مشاهده کړي، په سعادت وخت تيروي، کله رجوع احسان ته کوي کله نشه کوي کله شکايت او کله شکر کوي کله لاهوت کله ناسوت کله جبروت، کله ملکوت شي، کله هست او کله نيست شي، کله فنا وي کله تلوينات د تمکيناتو په طی کې وي: په رباني قضاياوو کې لاس له انساني تدبير منځي مقام د بندګۍ او بېچارګۍ ته ځان وررسوي.

دليل :

د دې دليل چې سلامتيا تنهايۍ کې ده (السلامة فی الوحدة)[1] او د دې دليل چې صفايي په زړه کې ده (الا من اتی الله بقلب سليم)[2] د دې دليل : چې ځوک له اغيارو منع او حق تعالی ته واصل شي (تبتل اليه تبتيلا)[3] او د دې دليل چې د طالب طلب حق ته رسيږي (وهو معکم اينما کنتم)[4]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دا کار دولت ديچې د چا روزي شي.

دليل :

---

[1]. عربي متل هم دی.

[2]. الشعراء / ۸۹.

[3]. المزمل / ۸ يعنې جلا شي رب خپل ته په جلا کيدلو کاملو سره.

[4]. الحديد / ۴ يعنې او دغه الله له تاسې سره دی (په علم او قدرت سره) هر چيرې چې يې تاسې. مګر هغه چا ته چې راغلی دی الله ته په زړه سلامت پاک (له کفر او نفاقه) يعنې په روغ زړه خدای تعالی ته راتګ وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی: (ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم)[1]

۷۱_ دهریه

د نوم وجه: څرنګه چې دهریه فرقه په بقا عقیده لري ځکه ورته دهریه وایي.

عقیده :

دهریه فرقه عقیده لري، چې د شپې او ورځې، ځمکې اسمان، ژمی، روژې او د ژمي ګردش هر څه چې دی همدا دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: دهریه فرقه له ایمان خلاصه ده، د مصنوعاتو له صانع او شپې ورځې نه غافل دي. په احادیثو کې راغلي دي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې چا د وخت له پریشانۍ شکایت کاو او زمانې ته یې بد او رد (کنځا) کولې. رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی منع کړل او ورته ویې فرمایل: (لا تسبوا الدهر فان الله هوالدهر)[2] رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی د دې لپاره زمانې ته له کنځا کولو منع کړل چې دوی پوه شي: د زمانې په اختیار کوم صلاحیت د حل او عقد نشته بلکې د زمانې متصرف واحد

---

[1]. الجمعه / ۴ یعنې دغه (نبوت د الله (له طرفه) لوی فضل دی هغه چا ته ورکوي چې اراده یې ورته فرمایي او الله د ډېر لوی فضل څښتن (خاوند) دی.

[2]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۳ یعنې زمانې ته کنځا مه کوه نو بېشکه الله همدی دهر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قهار دی لکه چې الله تعالی جل جلاله فرمايلي دي (يقلب الله الليل والنهار)[1]

۷۲_ شمراخيه

د نوم وجه : شمراخ د خرما او انګورو وړو ته وايي. د شمراخيه عقيده کې هم دنيا د ښځې په څېر ګڼل شوې ښځې کې هم د خرما يا انګورو ونې وي ځکه ورته دغه نوم شمراخيه کېښودل شوی دی.

عقيده :

شمراخيه فرقه عقيده لري چې دنياد ښځه ښځې په څېر ده او ښځې په کې د دې ښځې رياحين دي چې د بوئيدلو لپاره دي نو څوک چې فحشي او زنا کوي باک نه لري، دوی د ټولو ښځو سره جماع حلاله او مباح بولي محرمې او که غير محرمې وي هره ښځه چې ځان تسليم کړي هغه عين ملک دی، نکاح، شاهد او د ولي اجازې ته اړتيا نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دا د اباحت مذهب دی، حرام حلال ګڼل کفر دی. په داسې کړو د ادم اولاد مختلط کېږي. د نسل رواج کې خطا راځي، ميراث غير مستحق ته ورکول کېږي، حرام زاده ګان منځ ته راځي، حرام زاده د جنت بوی نه بويوي.

[1]. النور / ۴۴ يعنې ګرځوي الله شپه او ورځ (په تبديل، تزئيد) تنقيص، حرارت، برودت، ضياء، ظلمت، او نور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل : الدیوث فی النار – الغیرة من الدین)[1] نو زنا قبیحه لار او فضیحه کبیره گناه ده. الله تعالی فرمایلي دي : ((ولا تقربوا الزنی انه کان فاحشة و ساء سبیلا))[2] یعنې او مه نږدې کېږئ تاسي زنا ته بېشکه چې دا زنا قبیحه ده (عقلاً او شرعاً) او بده ده دغه زنا له جهته د روش هم (چې زیان او فتنه ترې پیدا کیږي)

۷۳_ سنیهٔ

د نوم وجه : سنیة نسبتي نوم دی چې د لاروي معنی لري او سنة د لارې معنی لري په شرع کې د محمد صلی الله علیه وسلم تګ لارې ته وایي ځوک چې د هغه صلی الله علیه وسلم په لاره ځي سنیه یا اهل السنة بلل شوي دي.

عقیده :

سنیه فرقه د کتاب ختم دی (ختامه مسک و فی ذلک فلیتنافس المتنافسون)[3] یعنې مهر به یې مشک وي او په دغه (شرابو او نور جنتي نعمتو) باندې بایده دی چې رغبت کوونکي رغبت وکړي (په کولو د فضایلو او پرېښودلو د رذائیلو چې په حسناتو بیړه وکړي او له سیئاتو ځان وساتي).

دا اهل سنت او جماعت دي په مراد رسیدلي دي د اسلام ښکلا دي او د کلمة الله اعلاء او د شعائر الله اقامه پر دوی ده، له افراط او تفریط یې

---

[1]. لا یدخل الجنة دیوث، لا یجد ریح الجنة دیوث، قیل یا رسول الله و ما الدیوث؟ قال الذی تزنی امراته و هو یعلم بها (سفینه بحار مجلسی ج ۱ ص ۴۷۴

[2]. بني اسرائیل / ۳۲.

[3]. المطففین / ۲۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتراز او ځان ژغورنه کړې ده، د درجو څښتنان دي او د احترام وړ دي له هرې فرقې سره یې دلیل ویلی دی. له قرآن او حدیث سره یې همرازي کړې ده او له ۷۲ ملتو هر ملت سره یې خبرې قوت لري او عبارت یې تازه وي.

الحمد لله چې د عقیده پوهنه څلورم کتاب هم (اسلامي ۷۳ فرقې په خیر پای ته ورسید او دریم کتاب د فقه اکبر متن او د پښتو ترجمه یې ورپسې راځي.

الحاج پروفیسور دکتور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخیل

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

۱_ قران مجید.
۲_ سرگذشت ایمان
۳_ تجلی خدا در افاق و انفس
۴_ محمد علی سادات، اصول و مبانی خدا شناسی استدلالی چاپ سال ۱۳۲۱ انتشارات هدی ایران.
۵_ پوهاند اسد الله شینواری، خداجویان لکچر نوټ د افغان پوهنتون.
۶_ کتاب الانصاف طبع استنبول ترکیه.
۷_ هفتاد و سه ملت به ۷۸۰ هـ کال د دکتور محمد جواد مشکور په اهتمام او تصحیح چې د پوهنتون استاد دی، لیکوال یې معلوم نه دی خو د اهل سنت او جماعت پیرو معلومیږي.
۸_ فروغي، شرح حکمت د اروپا چاپ.
۹_ فخر الدین رازي، اعتقادات فرق المسلمین.
۱۰_شیخ عطار، تذکرة الاولیاء طبع طهران.
۱۱_ تبصرة العلوم.
۱۲_ احیاء العلوم غزالی.
۱۳_ جامع الصغیر.
۱۴_ شرح مواقف.
۱۵_ فقه اکبر.
۱۶_ شرح عقاید نسفی.
۱۷_ الاربعین.
۱۸_ د امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه وصیت.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (حاجي خان محمد باز) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com 0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library